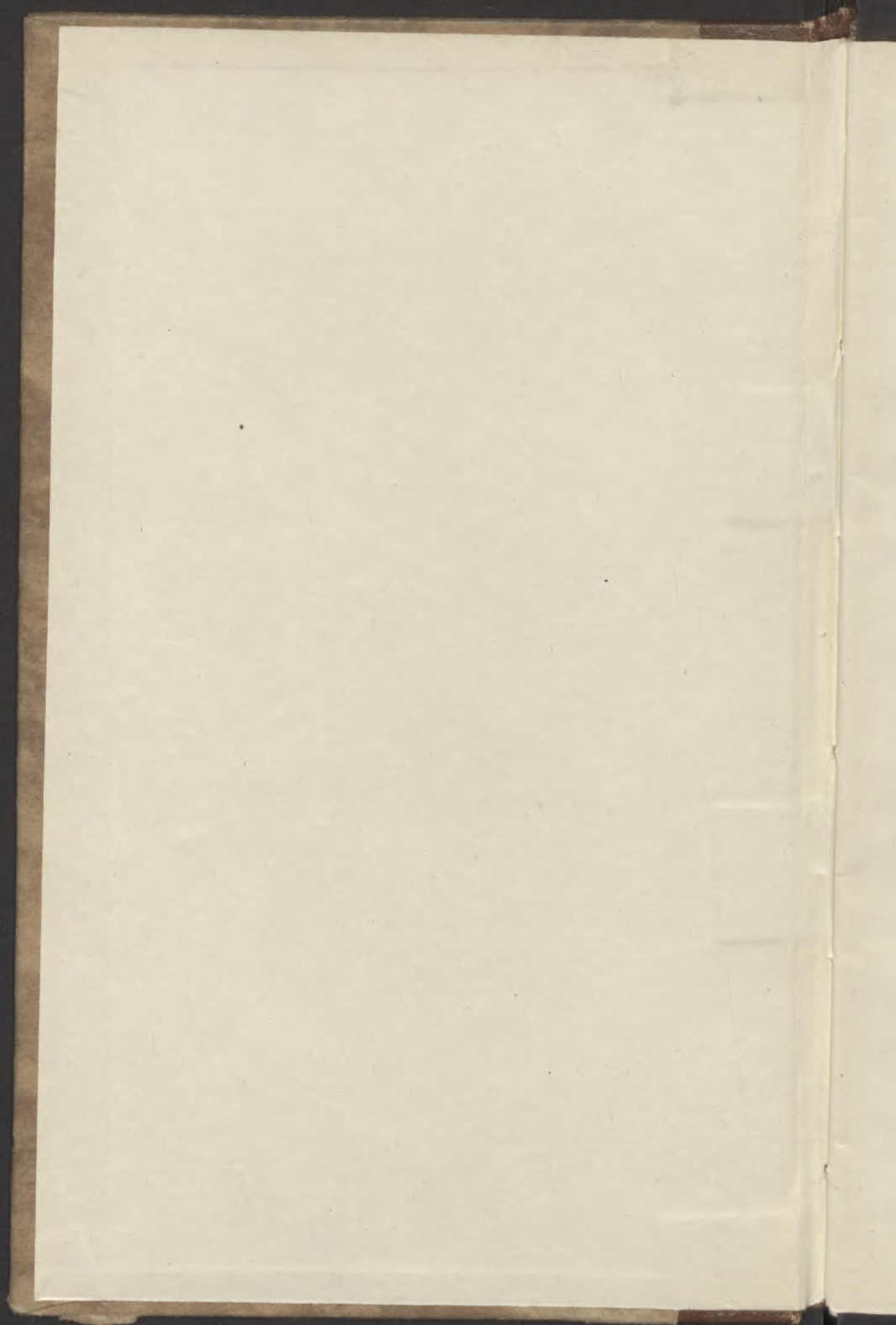
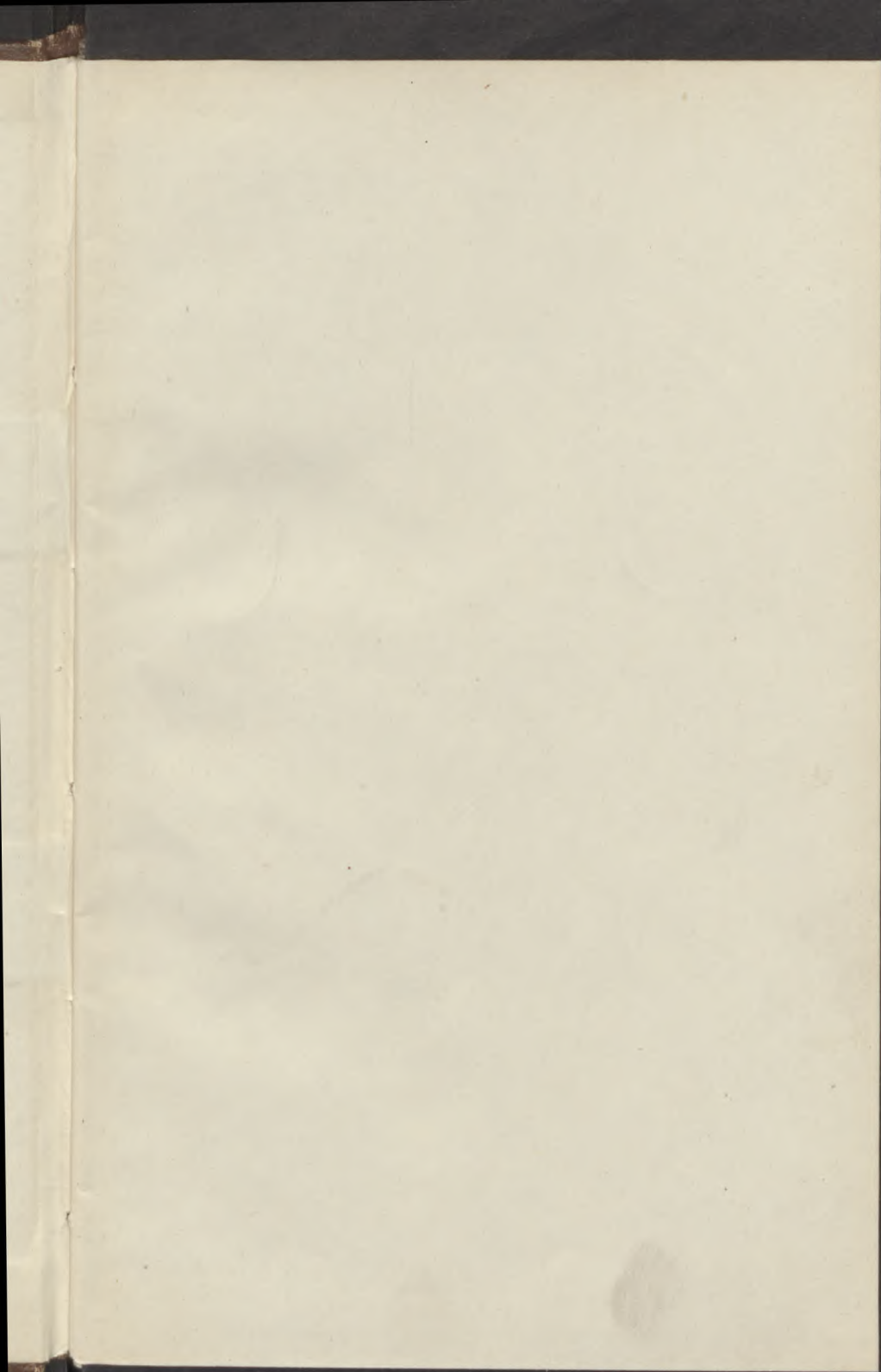

117510

117510

FÜLÖP ZSIGMOND:
KOMÁROM

UNIO NYOMDA- ÉS KÖNYVKIADÓ SZÖVETKEZET, KOMÁROM

LANGSÁDL LAJOS

KÉP. KÖMÜVESMESTER - ÉPÍTÉSI VÁLLALKOZÓ
KOMÁROM, EÖTVÖS-UTCA 32.

ELVÁLLAL:

mindenféle építkezést,
**nedves lakások szárazzá
tételét**, sírboltok építését.

Épületjavításokat a leg-
szolidabb kivitelben.

Költségvetést díjtalanul készít.

Első komáromi villanyerőre berendezett
kő-, gránit- és márványüzem

POLVÁR JÁNOS
KOMÁROM, GAZDA U. 23.

Gyárt és raktáron tart:
Fekete svéd gránit és mindenféle
bel- és külföldi márvány síremléket.
Továbbá mindennemű műkő-, beton-
és cementárut.

Vállal helyben és vidéken minden-
nemű temetői és építőipari kő- és
betonmunkát.

1
FÜLÖP ZSIGMOND

KOMÁROM

ALAPY GÁSPÁR

m. kir. kormányfőtanácsos, polgármester

előszavával

A szerző halála után sajtó alá rendezte

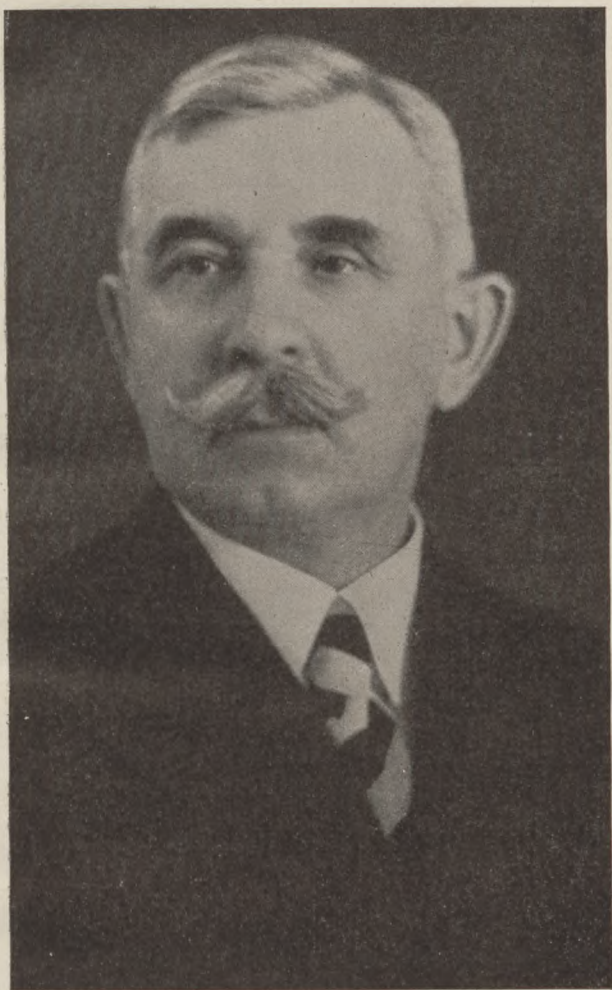
Dr. BARANYAY JÓZSEF

könyvtárigazgató, lapszerkesztő

117510

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR	
Hírlapok - folyóiratok	
1941. év.....	6664 sz

FÜLÖP ZSIGMOND

1878—1940

FÜLÖP ZSIGMOND

Szomorú kötelességet teljesíték most, amikor közre-
adom az elhunyt szerzőnek, *Fülöp Zsigmond* kedves, fe-
lejthetetlen barátomnak ezt az értékes könyvét. Nem
érhette meg könyvének kinyomtatását. A kérlelhetelen
halál kiütötte kezéből a tollat, amellyel oly sokat és szé-
pet alkotott a magyar kultúra erősítésére.

Nemcsak a rokonságnak, a baráti körnek halottja ő.
nemcsak Komáromnak, hanem az egész magyar kulturá-
nak, amelynek ő szilárd, megingathatatlan gránit-oszlopa
volt, ékesítve a legszebb drágakövekkel: önzetlenség, sze-
rénység, áldozatkészség, fáradhatatlan munkabírási és ra-
jongó szeretet minden iránt, ami magyar.

Amikor az olvasó végiglapozza ezt a könyvet, szenteljen
pár csendes, megható pillanatot a könyv szerzőjének, Fülöp
Zsigmond emlékének, aki már künn alusza örökös síri
álmát a komáromi kakukfüves temetőben. Amikor ő ezt a
könyvet megírta, tollát a szülőváros iránti rajongó szere-
tete vezette, minden mondatából kisugárzik ez a nagy,
olthatatlan szeretet.

Fogadják az olvasók ezt a könyvet olyan szeretettel,
amilyen szeretettel Fülöp Zsigmond megírta.

•Komárom, 1941. február 20.

Dr. Baranyay József

könyvtárigazgató, lapszerkesztő.

ELŐSZÓ

Atyafiságos meleg szeretettel köszöntöm az olvasót!

November 6-án volt két esztendeje, hogy Komárom 20 esztendőös rabság után felszabadult a cseh uralom alól. Ez a szinmagyar város sok évszázados multja folyamán sok csapást szenvedett el. Pusztította a földrengés, romba döntötte templomait és lakóházait. A komáromi nagy földindulás évfordulóján még most is minden felekezet külön könyörgő istentiszteletet tart, amelyben kéri a mindenek Urát, hogy tartsa távol ezt a rettenetes csapást a várostól. Ennek emlékére kondul meg minden délután 3 órakor a Szent András templom nagyharangja. Pusztította ezt a várost tűzvész, amelynek több száz épület esett áldozatul. Pusztította jegesárvíz, amely szintén óriási károkat okozott. De akkora csapást, mint a cseh megszállás, ezt a várost még nem érte soha. És ez akkor történt, amidőn a »győzők« a népek önrendelkezési jogának dogmáját fennen hirdették. Komáromi vagyok, itt születtem ebben a városban, ismerem a város lakosságának összetételét, tudom, hogy hosszú évszázadok óta úgyszólván kevés kivétellel mindig magyar volt és még ma sem tudom megérteni, hogyan kerülhetett ez az aránylag nagy szinmagyar város cseh impérium alá! Igyekezzünk elfelejteni és örülnünk a jelennek. De a feledés nem fog egykönnyen menni,

mert a cseh impérium különösen a város gazdasági életében sok-sok kínos emléket hagyott maga után. Én azonban bízom az isteni Gondviselésben és lelkem mélyéből meg vagyok győződve arról, hogy a mindenható egy igaz örök Isten már annyiszor megsegítette a várost, meg fogja most is segíteni és talpra fogja állítani. Bízom abban, hogy a jelenlegi mostoha gazdasági helyzetet ismét fel fogja vállalni az aranykor, amely a mult század első évtizedeiben naggyá, gazdaggá tette Komáromot.

Örömmel köszöntjük vendégeinket, kedves magyar testvéreinket. Ezüstünk és aranyunk ugyan nincsen, de jó szívvvel adjuk kedves testvéreinknek becsületes magyar szívünk szeretetét.

Végtelen örülnénk és boldogok volnánk, ha tanubizonytságot tehetnénk az egész ország előtt élni akarásunkról és megvagyok arról győződve, hogy szívós és kitartó munkánkat siker fogja koronázni, a magyarok Istene meg fog bennünket áldani.

Adja Isten, hogy úgy legyen.

Komárom, 1940. december hó.

ALAPY GÁSPAR

m. kir. kormányjótanácsos,
polgármester.

KOMÁROM

Komáromról mint bevehetetlen várról szoktak megemlékezni, az utóbbi években Jókai városának is nevezik, mert a költőfejedelem ebben a városban született. A bevehetetlen vár hírét-nevét öregbítette, Jókai pedig a világ szimpátiáját szerezte meg szülővárosa számára azokkal a regényekkel, melyekben az ősi város történelmi eseményeit, régi tisztas alakjait s a kisváros mult századeleji társadalmi életét gyönyörű meséiben megörökítette.

Az idők viszontagságai folyamán sok minden elveszett, elpusztult, de a nehéz időkben is megmaradt egy: a *magyar becsület*, melyet húsz kemény év rabsága sem volt képes megingatni, az állta a csapásokat, állta a viharokat, túlélte az ármányokat s megmaradt egyetlen kincsül a megalkuvást nem ismerő komáromi magyarnak, aki a felszabadulás órájában nyugodt és tiszta lelkiismerettel tekinthetett a világ szemébe!

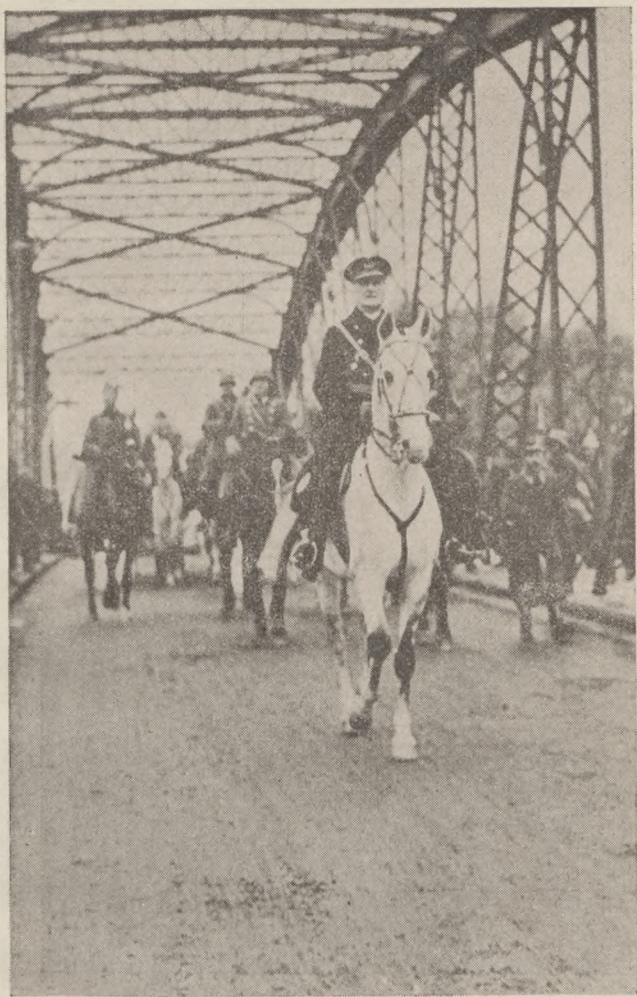
Mellette állt az isteni Gondviselés, kegyelmével ott örködött felette legsúlyosabb éveiben is, ott virrasztott mellette a csodavárás óráiban, a soha meg nem szűnő álmai között, amikor *egyszer végre beteljesedett a csoda: felszabadult Komárom.*

A felszabadulás 1938. november 6-án tényné vált: a nemzet egyetlen Vezére, országgyarapító *Kormányzó Úr Ő Főméltósága*, vitéz honvédei élén, harangzúgás és szakadatlan éljenriadalom között, hazafias daloktól hangos uccákon, a szeretet virágosójében bevonult Komáromba s ezzel a meggyötört magyar szíveknek felejthetetlen örömet szerzett. Résztvettek örömünkben Magyarország Nagyasszonya, a Kormány-

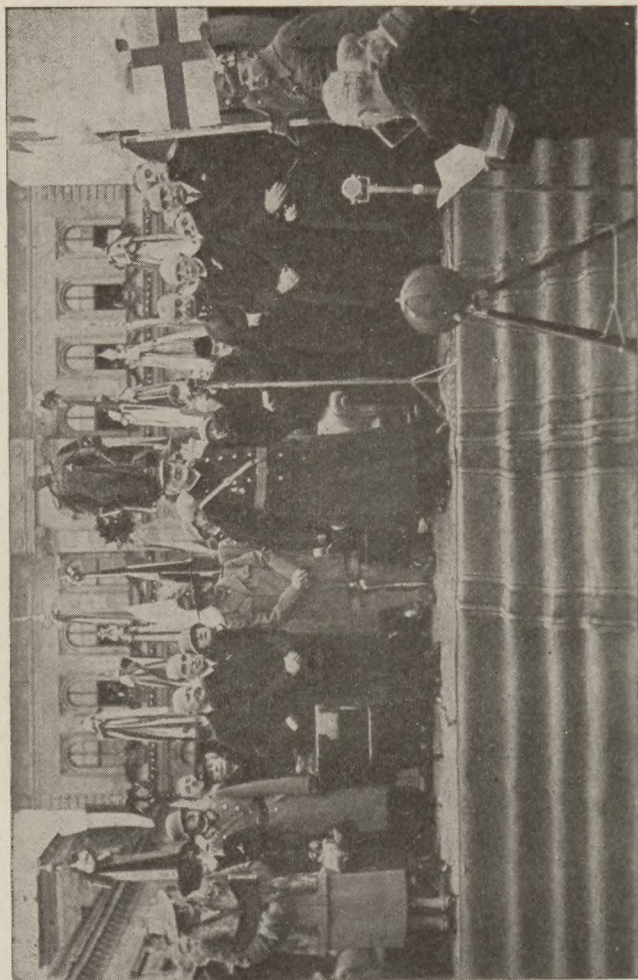
zóné Ó Főméltósága fiaival együtt, a kormány tagjai, a felvidéki magyarság kiváló vezérei, a szomszédos törvényhatóságok és megyei szab. kir. városok vezetői, akik valamennyien mélyen meghatva ünnepeltek Komárom boldog népével együtt a történelmi nagy napon.

Hálatelt szízyvel gondolunk örökre mindazokra, akik ezt a napot számunkra előkészítették és megszerezték s akik lehetőséget adtak arra, hogy Komárom az ősi magyar város is helyet kapjon a nap alatt és a felszabadulással nyert új helyzetében a meg-erősödés és fejlődés korszakát elérhesse...

Az immár újra egyesült két testvérváros: Komárom, az egész ország figyelmét kéri s amikor sorsa jobbrafordulásáért készen áll a munkára, olyan erőforrások megnyitását reméli, melyek segítségével virágzása biztosítható lesz s amelyek alkalmasak lesznek arra, hogy nemzeti hivatását a haza javára eredményesen betölthesse.

Horthy Miklós bevonulása a komáromi Dunahídon.

1938 november 6-án Komárom lakossága a Klapka téren fogadta Horlthy Miklós kormányzó urat, Jobboldalon, az emelvény előtt olvassa föl Fülöp Zsigmond polgármester üdvözlő beszédét.

I. KOMÁROM RÖVID TÖRTÉNETE

Komárom (Rév Komárom) az ország egyik legrégebb, történelmi patinájú városa, melynek története szorosan összefügg hazánk történetével. Csallóköz délkeleti csúcsában, a Vág és Duna összefolyásánál, 110 méter magasságban a tenger színe fölött terül el s már a honfoglalás idején lakott hely volt, minden valószínűség szerint halászfalu. Árpád egyik hűséges vezérének, Ketelnek alapítása, aki Árpádtól ezen a helyen egy nagyobb darab földet kapott, melyen a vezér fia, Alup-Tolma (Aluptulma) várat épített, melyet Komáromnak nevezett el.

Némely történetíró szerint a mai Komárom helyén a rómaiak idején Crumerum, mások szerint Commercium nevű római gyarmat és erődítmény állott s ettől vette volna nevét. Vannak, akik azt állítják, hogy a szláv eredetű Komora, Komra, Komár szóból származott volna Komárom neve, de a történetírók tekintélyes részének az a véleménye, hogy a magyarok bejövetelekor Árpád fejedelem Komáromba és környékére kumai eredetű magyarokat telepített le, akiket kumaroknak, kumainak hívtak s a hely tőlük nyerte Komárom nevét.

Tény az, hogy a letelepedett magyarok ezen a helyen lakott községet találtak, amely némileg megerősített hely lehetett s amely a magyarok letelepedése után hamarosan élénk fejlődésnek indulhatott, legalább erre enged következtetni Szent István királyunknak az általa alapított bakonybéli apátságának 1037-ben kiadott adománylevele, melyben a komáromi vásár- és vámjövendelmét az apátságának adományozta.

A történelmi kutatások alapján megállapították,

hogy a XIII. században Komárom város mai területén állottak még Szentandrásfalva, Keszifalva és Komáromfalva, úgy, hogy Komárom közvetlenül a vár mellett, Szentandrásfalva a mai Szent András templom környékén s Keszifalva a Vágduna felé eső részen terült el. Később a három község egybeolvadt és a várral együtt alkotta Komáromot.

A garamszentbenedeki apátság 1075-ben kelt alapító levelében szintén megemlékszik Komáromról, amelynek lakosságát ebben az időben udvarnokok képezték, akik IV. Béla királytól 1265-ben ugyanolyan kiváltságokat nyertek, mint Buda város polgárai. Tíz évre rá, az akkori földesúr: a Hunt-Pázmán nemzetségből származó Tamás bán, Pozsony, Nyitra és Komárom vármegyék akkori főispánja, felmentette Komáromot a várnagy hatósága alól és szabad bíróválasztási joggal ruházta fel. Ez a kiváltságlevél legrégibb okmánya a városnak.

A XIII. század végén a Csák nemzetséghez került Komárom, ezektől ismét kapott kiváltságlevelet. Trencsényi Csák Máté szabadalomlevelében megerősíti nagybátyja, Mátyás nádor kiváltságlevelét. I. Károly király 1331-ben nemcsak hogy megerősíti a Tamás bán által adott szabadalmakat, hanem kibővíti újabb kiváltságokkal, melynek értelmében a város polgárai sehol sem tartoznak vámot fizetni és pereikben közvetlenül a tárnokmesterhez és a királyhoz fellebezhetnek. Nagy fejlődést ért el a város Nagy Lajos király uralkodása alatt, akinek halála után Mária királynő 1382-ben újabb kiváltságokkal ruházta fel a várost. Zsigmond király 1401., 1411. és 1422-ben adott újabb szabadalmat Komáromnak, ez utóbbiban a város polgárait minden teher alól mentesítette. Ezt a szabadalomlevelet Mátyás király 1465-ben megerősítette. V. László király, aki Komárom szülőtte volt, több kiváltságlevéllel tüntette ki a várost, Hunyady János kormányzó pedig 1446-ban az ő nevében is megerősítette a városnak a Mária és Károly királyok által adományozott szabadalmakat. V. Lászlónak 1453-ban kiadott négyrendbeli kiváltságlevele nemcsak megerősítette az eddig kiadott szabadalmakat, hanem megparancsolta Szécsi Tamás komáromi várkapitánynak, hogy a város szabadalmai felett ör-

ködjék s ne engedje a polgárságot a vásárookra és vámokra vonatkozó szabadalmaiban háborgatni. Megtiltja a vámszedőknek, hogy a komáromi polgárokat megterheljék, megerősíti a régebbi szabadalmakat és megtiltja a törvényhatóságoknak és a tisztviselőknek, hogy a város polgárait befogják, vagy bármiképen háborgassák s végül megengedi a polgároknak, hogy peres ügyeiket saját bíráikkal intéztessék el. Még 1456. és 1457-ben állított ki V. László kiváltságlevelet szülővárosának.

Hat szabadalomlevelet adott Mátyás király Komáromnak, amelyet igen szeretett s amelyben gyümölcsöse, vadaskertje s a dunai révben külön hajója volt. Mátyás király megerősítette az addigi szabadalomleveleket, a komáromi polgároknak vámmentességi jogát biztosította és eltiltotta a budai és esztergomi vámosokat, hogy a komáromiaktól vámot szedjenek. 1489-ben a Várköze nevű birtokot, mely egyik része volt a várnak, Komáromnak adományozta.

II. Ulászló és II. Lajos király szintén megerősítették a város kiváltságleveleit s a Habsburg-házi királyok alatt is többször jutott a város kiváltsághoz. Így I. Ferdinánd, Miksa, Rudolf, II. Mátyás, III. Ferdinánd, I. Lipót és I. József új szabadalmakkal látták el a várost, III. Károly pedig az összes szabadalmakat megerősítette. 1745-ben Mária Terézia Komáromot a szabad királyi városok sorába emelte, ami 71.510 forintjába került a városnak, de ezenfelül még tömérdek ajándékot kellett Bécsbe és Pozsonyba szállítani, hogy a szabadalmat elnyerjék. A szab. kir. jog ellenében le kellett mondani a városnak a Mátyás király által ajándékképpen adott Várfölde pusztáról is, amely a szabadalmi levél szerint a vár javadalmává lett, viszont mindenkorra vállallnia kellett a városnak a katolikus kegyurasági terheket.

A mohácsi vész után Komárom rövid időre Szapolyai János birtokába került, de mikor az ország rendének másik része Báthory Istvánnal az élén, 1526. dec. 16-án Ferdinándot választotta meg magyar királlyá, a két király között megindult háborúban Ferdinánd német katonái foglalták el Komáromot. 1529-ben Sulejmán szultán ostromolta a várat, amelyet birtokába is vett, de nemsokára ismét Ferdinánd

csapatai szállták meg. Az ostromok alatt a várost kétszer felégették és a vár is sokat szenvedett. 1594-ben Szinán nagyvezir intézett ostromot a vár ellen, amikor a várost a várórség ismét felégette, de az ostrom a magyar naszádosok és a polgárság hős védelme következtében sikertelen maradt. A török hódoltság alatt Komárom Ferdinánd és utódai tulajdona lett. A kurucháborúban Rákóczi csapatai nem jutottak el Komáromig, melynek várában labancok voltak.

Nagyobb szerep jutott Komáromnak az 1848–49.-iki szabadságharc alatt. 1849. március 19-én a császári csapatok kezdték bombázni a várost, ami nagy kárt okozott. Április 26-án Guyon tábornok seregének sikerült az ostromzár alól a várost felmenteni, július 2-án Görgey serege verte vissza a Komáromot támadó osztrák hadakat, július 11-én és augusztus 3-án véres harcok folytak Klapka várórsége és az osztrák csapatok között, melyekben a honvéd fegyverek győztek. A világosi fegyverletétel után Klapka 1849. szept. 27-ig tartotta a várat, de végre is kapitulálnia kellett. A fegyverletétel október 2–5-ig ment végbe.

II. ELEMI CSAPÁSOK

A háborúk alatt többször elpusztult a város, de lakói mindannyiszor felépítették. A tatárjárás alatt elpusztult, a törökvilágban valahányszor a törökök megkísérelték ostromolni a várat, mindig felgyújtották és a vár erős megrongálása mellett a város porig égett. De az ellenség pusztításán kívül, amibe bele lehet számítani az osztrák helyőrségek pusztításait is, — számtalanszor sújtották a várost a különböző elemi csapások. Így például 1710-ben pestis pusztította a lakosságot, mely az egy évig dühöngő járvány alatt számban igen megfogyatkozott. 1763. június 28-án és 29-én rettenetes földrengés rázta meg a várost, amelynek következtében Komárom középületei, templomai és házai összedőltek, vagy igen megrongálódtak. 279 ház rommá lett, 785 tetemesen megsérült, 63 ember meghalt, 102 kisebb-nagyobb sérülést szenvedett. 1783-ban április 22-én ismét földrengés pusztított Komáromban, amikor 500 ház dőlt össze.

Sokszor látogatta meg a várost a tűz és a víz is. 1823-ban április 17-én 52 ház, 1848. szeptember 17-én 389 ház, 5 templom, a vármegye- és városháza, plébánia, iskola, kisdunai álló híd, a Dunán 19 gabonával terhelt hatalmas tölgyhajó égett el. Nagy károkat okoztak az árvizek is, melyek különösen a mult században pusztítottak. 1809. február 2-án jeges árvíz zúdult a városra, melynek Vág melletti uccáit elöntötte. Ez alkalommal 319 ház pusztult el, 1850-ben februárban szintén jeges árvíz öntötte el a várost, melynek 379 háza került víz alá. 1876-ban a tavaszi rohanó ár a Vág hídját elsodorta, 1880-ban több hajót és hidat elsodort az ár, számos házba beömlött és sok családot tett hajléktalanná, jelentékeny kárt okozva a városnak s lakosságnak.

KOMÁROMI ÖNSEGÉLYZŐ HITELSZÖVETKEZET (NÉPBANK)

mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja.
ALAKULT 1869-BEN.

Komárom, Jókai-u. 8 sz.

ELFOGAD betéteket takarékkönyvre és folyó-
számlára.

FOLYÓSIT kölcsönöket jelzálogbiztosíték és
kezesség mellett, valamint váltókra.

A FONCIERE biztosító r. t. főügynöksége.

Postatakarék számla 71.084. — Telefonszám: 158.

TROMLER KÖZPONTI SZÁLLODA ÉTTEREM KÁVÉHÁZ

KÜLÖN TERMEK,
NYÁRI TETŐTERRASZ

34 SZOBA - KÖZPONTI FÜTÉS - HIDEG, MELEG VÍZ

TELEFONSZÁM: 26.

III. A KÉT VÁROS EGYESÍTÉSE

1896-ban Komáromhoz csatolták a Duna jobbpartján, szemközt elterülő Új Szőny községet s Komárom thj. szab. kir. város és megyei székhely így élt 1918. év végéig, amikor a jobbparti résztől elszakították az ősi várost. Komáromot a cseh-szlovák megszállás alatt nagyközséggé degradálták, bíró és állami jegyző vezette s bár városi jellegét megtarthatta, a cseh járási hivatal úgy kezelte, mint bármelyik községet. A jobbparti városrész a jogfolytonosság biztosítására szab. kir. megyei várossá alakult, melynek külön polgármestere, tisztkara és saját autonóm képviselőtestülete volt. A húsz év alatt szép fejlődésnek indult a város, melynek nyomai a város arculatán is előnyösen mutatkoznak. Az 1938. évi bécsi döntés újra egyesítette a két várost, ami 1939. július 15-én hivatalosan is megtörtént. Azóta egy Komárom thj. szab. kir. város van Magyarországon.

* * *

E rövid történelmi visszapillantás után is érthetővé válik, hogy Komárom miért nem tudott ezer év alatt olyan fejlődést elérni, amilyent méltán megérdemelt volna. Az ország vidéki városai között mindig fontos helyet foglalt el, hivatás és feladat várt reá s bár a századok pusztító viharai után ismételen a maga erejéből talpra állott, a minduntalan visszatérő csapások nagyban gátolták előbbrejutását. Időnként virágzó korszakot élt, különösen a múlt század elején, amikor fontos kereskedelmi és ipari központ volt, de a szabadságharc után beállott idegen uralom megbénította, sőt elsorvasztotta kereskedelmi életét, amit ugyan a hatvanhetes kiegyezés

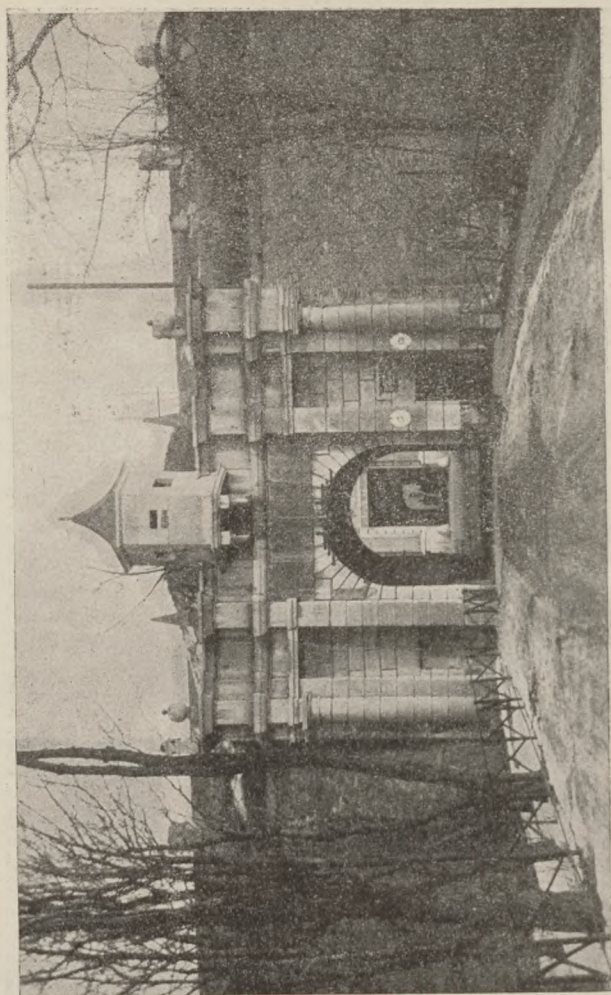
után bekövetkezett magyar rőneszánsz egy-két évtizedre ismét felélénkített, de az a virágzó kor, mely Jókai világhírű regényhősének, az arany embernek volt kora, többé nem jött vissza. Sőt a csehszlovák megszállás alatt újra »megnehezült« e tekintetben is »az idők járása felettünk.« Az egykor virágzó fa-kereskedelem semmivé lett, az ipar valamennyi ágazatában stagnál s különösen a kisiparosok helyzete vált súlyossá, akik elproletáriásodtak és bizonytalan állapotukban rendkívüli gondot okoznak a városnak és a társadalomnak.

A város őslakosai, a szekeres gazdák, akik valamikor ezüstgombos »kékben« és ezüst láncos mentében jártak az Isten házába, sok nehézséggel vívják meg mindennapi életüket, az egykori jómód elpártolt tőlük s most egy-két kivételével, mint fuvarozó szekeresek keresik meg kenyerüket.

Másrészt azonban a város történelme élénken igazolja, hogy Komárom történelmi emlékekben gazdag s már ez is elég ahhoz, hogy vele mint idegenforgalmi tekintetben értékes és érdekes várossal közelebbről foglalkozzunk.

Komáromi szekeresgazdák diszfelvonulása.

Ujvár kapuja.

IV. KOMÁROM VÁRA

Nagy történelmi nevezetességgel és sztratégiai fontossággal bír Komárom »bevehetetlen vára«, melyet a 36 kat. holdnyi területen fekvő s a katonai kincstár tulajdonát képező angol parkon (sétatéren) keresztül lehet megközelíteni. A sétatér északi felén áll a katonai lovarda, közvetlen a várba vezető úttól balra a katonai teniszpálya, jobbra pedig a levették gyakorló pályája látható. A vár területe kezdettől fogva királyi birtok volt, időnként azonban többször került zálogként egyes főurak kezére. Hogy a magyarok letelepedése idejében a vár valamilyen formában már megvolt, következtetni lehet ezt abból, hogy a Duna tulsó partján, a mostani Szőny község helyén Traján római császár Brigetio néven erődített táborot létesített, melynek a Duna balpartján volt a Leányvár nevet viselő ellenvára. Ketel vezér fia megerősítette ezt a helyet s bizonyos, hogy a következő századok alatt folyt háborúk alatt Komárom megerősített hely volt. A tatárveszedelem idejében elpusztult a vár, de újra felépült.

A tatárjárás után a vár erődítési munkálatai nagy erővel indultak meg, a várépítés akkor öltött nagyobb arányokat, amikor IV. Béla király a várat Walter comesre bízta, aki azt egy 1265. évben kelt oklevél szerint »saját költségén a királyi felség tiszteletére és az ország díszére nagy mértékben gyarapította.« 1277-ben a Hunt-Pázmán nemzetségű Tamás bán, a vármegye főispánja parancsolt a várban, míg a XIII. század végén a Csák nemzetség birtokába nem jutott, amelynek egyik hatalmas tagjától, a Felvidék rettegett kényurától: Csák Mátétól 1317-ben

vissza nem foglalta Robert Károly király, aki a várat egész tartozékaival együtt Tamás esztergomi érseknek adományozta. 1320-ban a vár ismét Róbert Károlyé, majd 1333-ban csere útján a vár Zólyomi Doncs mesterhez került, aki Strigó- és Csáktornya várát adta a királynak. 1372–1387-ig ismét királyi birtok a vár, melyet Zsigmond király 1387-ben Laczkfi István nádornak, Dénes vajda fiának és Miklós volt vajda fiának, Andrásnak adta zálogba 8000 frt-ért. A vár, a Laczkfiak hűtlensége folytán is, Zsigmondé lett, aki azonban 1422-ben Garai Miklós nádornak zálogosította el 6840 frt-ért. 1435-ben ismét Zsigmond birtokában találjuk a komáromi várat, amely Zsigmond halála után Albertre és nejére, Erzsébet királynéra szállt. V. László sem tartja sokáig birtokában a várat, mert 1456-ban 8000 frt-ért elzálogosította Széchy Dénes esztergomi érseknek, amit Mátyás király is megerősített, mert 1460-ban Széchy-t beiktatták a vár birtokába. Öt év múlva Mátyás királyé a vár, aki Bonfini szerint nagy költséggel újra építtette azt. Mátyás király a várat Corvin Jánosnak adta, aki 1490-ben a farkashidi egyezség értelmében azt megtartotta és 1494-ig birtokában is volt, amikor a vár Ulászló királyé lett.

1516-ban, mikor Ulászló halála után a trónt kiskorú fia, II. Lajos foglalta el, a vár fölött Korlátkeői Péter kapitány rendelkezett, aki a várat a királyi tanács felszólítására sem adta ki kezei közül, arra hivatkozván, hogy Ulászló királynak tett esküjéhez híven, a várat másnak, mint a nagykorúvá vált II. Lajosnak nem adhatja át. A nemzet történetének gyászos napján, 1526. augusztus 29-én a komáromi vár II. Lajos királyé volt, akinek leghűbb emberei és tanácsosai közé tartozott Korlátkeői, a vármegye főispánja és a király főudvarmestere.

A mohácsi csata után Szapolyai János birtokába került, de 1527-ben már Ferdinánd királynak hódolt be a komáromi vár s vele az egész vármegye. Ferdinánd a várat Brandstein Ernőnek zálogosította el. 1529. nyarán Szulejmán megindult Ferdinánd ellen s útjában szeptember 13-án Komárom alá érkezett, de a várat nem foglalta el, hanem a Dunán átkelve, útját folytatta Bécs felé. Minthogy a komáromi vár

ebben az időben fontos szerepet kezdett játszani, Ferdinánd a várat kipróbált parancsnokára: Hardeck Jánosra bízta. 1530 év őszén Komárom volt a hadműveletek kiinduló pontja. 1532-ben János király szeptemberben szétverte Komáromnál a németek hajóhadát, de nagyobb eredményt nem tudott elérni. Később, 1535. június 5-én, Haetitsch Ditrik soproni kapitánynak zálogosította el Ferdinánd Komáromot 14.897 frt-ért. Buda eleste nagy konsternációt okozott az országban s Komárom is veszélyben forogott. Ferdinánd a várban nagyobb katonaságot tartott, ami azután állandó biztonságot nyújtott a városnak és várnak egyaránt. Esztergomért, Tatáért folyt a törökök küzdelme s bár ezek a várak ismételten török kézre estek, Ferdinánd hadai többizben megakadályozták a törökök előnyomulását. Ebben a vitéz naszádosok tűntek ki, akiknek kapitánya Tarnóczy András volt. 1547-ben öt évre békét kötöttek a felek, ami egy időre, — nem tekintve a megismétlődő török portyázásokat, — nyugalmasabb időket jelentett Komárom részére is.

KOMÁROMI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR

A MAGYAR NEMZETI BANK MELLÉKHELYE

Alapítva: 1845. évben

Alaptőke: 150.000 P

Tartalékalapok: 160.000 P

TELEFON: 21.

BETÉTEK:

könyvecskére és folyószámlákra a legmagasabb kamatozás mellett.

KÖLCSÖNÖKET:

előnyös feltételek mellett folyósít.

Idegen valuták véttele és eladása.

Külföldi pénzek átutalása.

CZIBOR GÉZA

Dús választék:
nyulszőr, márkás és saját
készítményű gyapju kalapokban és sapkákbán.

KALAPOS MESTER

KOMÁROM
JÓKAI MÖR U. 6.

KALAPOK JAVÍTÁSA ÉS TISZTÍTÁSA!

A legszebb és legolcsóbb kézimunkákat, himzőselymet, pamutot

Rafael Margit

kézimunka üzletében vásárolhatjuk,
Komárom, Városház utca.

Vidéki megrendeléseket azonnal elintézt. Iskoláknak kedvezmény.

V. AZ Ó-VÁR MEGERŐSÍTÉSE

Ebben az időben serényen folytak a vár megerősítési munkálatai, amelyeket Ferdinánd már évekkel azelőtt megkezdett s 1545. óta nagy erővel folytatott. A földsánc-épület (Kazamata) megerősítéséről az ó-vár kapuja fölött elhelyezett művészi kivitelű címer és felirat tanuskodik, amely a következő:

FERDIN. ROM. IMP. GERMANIAE
HUNGARIAE. ET. BOHEMIAE REX *zc.*
INFANS HISPANIAR. ARCHIDUX AUS.
DUX BURGUNDIAE *zc.* A. D. MDL.

1555-ben ősszel a török támadást intézett Komárom ellen, de visszaverték. Tata várának 1558-ban történt eleste után a vármegyében egyedül Komárom volt számottevő erősség. Miksa trónralépte után még jobban kiéleződött a törökkel az ellentét, ami persze örökös harcokra adott alkalmat. Csak az 1566. évi nagy kudarc után megkötött béke (1568.) biztosított újabb nyugalmat. 1584-ben Pálffy Miklóst nevezték ki komáromi főkapitánynak, amikor a komáromi őr-ség és az esztergomi törökök között állandó volt az összetűzés, de Pálffy erélyes fellépése után a török martalócok támadásai végre is alábbhagytak. 1594-ben kiütött ismét a háború, amikor Mátyás főherceg, az alsómagyarországi hadak vezére Komáromban tábo-rozott, ahonnan Drégely és Nyitra felé vonult. Szi-nán basa 1594. július 18-án megkezdte Tata várának ostromát, amely negyednapra megadta magát. Szeptember 29-én Győr is a nagyvezér kezébe kerülvén, Komáromot fogta ostrom alá. A vár nagy veszedelemben forgott, mert sem megfelelő számú őr-ség, sem

élelem nem volt a várban. Pálffy Miklósnak lehetett köszönni, hogy nagyobb veszedelem nem következett be. A várkapitány ugyanis nagymennyiségű élelmet és más készletet szállított be a várba, ami az esetleges hosszabb ostrom ellen is biztosította volna az ellenállást. A török lovasság már október 6-án Komárom vára alá érkezett, átúszott a Dunán és a csallóközi partról fedezte az átvonuló török csapatokat. Számos támadást vertek vissza a vár katonái, akik sikeres kitérőket hajtottak végre, amelyek után nagy zsákmánnyal tértek vissza a várba. Ennek lehetett tulajdonítani, hogy a törökök október 24-én megkezdték a visszavonulást s 28-án három ágyú és tömör podgyász hátrahagyásával elvonult a török horda Győr és Tata felé. Rudolf alatt Komárom híu maradt a királyhoz, Csallóköz elfoglalásával azonban Bocskay hajdúi elzárták a Pozsony és Komárom közötti összeköttetést s ezzel a komáromi vár lakói hónapokig magukra maradtak. Bocskay István fejedelem felkelő hadjárata eredménnyel végződött s a bécsi békekötéssel Komárom vármegye területe visszakerült a magyar király birtokába.

II. Mátyás király 1609-ben 1700 rénes forintért Khuen János Özsébknek, majd 1614-ben Raiffenberg János Tódornak zálogosította el Komáromot, amit a magyarok nagy elégtelenséggel fogadtak. Raiffenberg halála után Kolonich Imre kapta Komáromot királyi ajándéku. Raiffenberg hatalmaskodása igen rossz vért szült a lakosság között és számtalan panasznak lett forrása. Bethlen Gábor erdélyi fejedelemnek a vallásszabadságért folytatott hadjárata alatt 1621-ben a fejedelem csapatai ostrom alá vették a várat, de bár a város ez alkalommal a lángok martaléka lett, a vár nem adta meg magát. A következő év elején megkötött nikolszburgi béke értelmében Komárom vármegye ismét visszakerült Ferdinánd birtokába.

III. Ferdinánd a várat 1650-ben Puchhaim Kristófnak, I. Lipót pedig 1659-ben a komáromi uradalmat minden tartozékával együtt gróf Zichy István győri főkapitánynak adományozta.

A törökök újabb hadikészülődéseinek hírére a bécsi kormány is megpróbálta hadait összegyűjteni.

1663. július elején Komáromban és Érsekújvárt mintegy 10.000 ember táborozott. A török Érsekújvár ellen fordult, amelynek védelmére Komáromból is küldtek csapatokat. Érsekújvár azonban elesett s azután már csak Zrinyi Miklós harcolt hadával a török ellen, akit Esztergom felé való visszavonulásban támadásaival állandóan zavart. 1665-ben az érsekújvári kapitányságot Komáromba helyezték át, melynek parancsnoka akkor báró Zuza tábornok lett.

Ebbe az időbe esik a komáromi protestánsok üldözésének kezdete, amelyben a komáromi várparancsnokok jártak elől. Így Raiffenberg János, Des Souches, majd később gróf Hoffkirchen Károly várparancsnokok intézkedései nagyon megnehezítették a protestánsok helyzetét, akiktől templomukat, paplakukat és iskoláikat elvették.

Közben a vár kiépítése és megerősítése is nagy méreteket öltött. A törökök újabb hadjárata nagyban siettette az újvár kiépítését, melyet még III. Ferdinánd kezdett meg, de csak I. Lipót fejezett be.

Az óvár északi felén vastag falkerítéssel körülvárt területen volt a katonai börtön, várfogház, melyben súlyos büntetésre ítélt katonarabokat zártak el. A börtön kazamatáiban voltak elzárva a protestáns üldözések idején a gályarabságra elítélt protestáns lelkészek s a magyar szabadságharc után sok jeles magyar hazafi sínylődött éveken át a sötét, dohos földsáncbörtönben. A világháborúban a hűtlenséggel vádolt Kramárs dr. és Rasin cseh politikusok is itt voltak elzárva s Károly király kegyelmezése folytán 1918. július havában bocsátották őket szabadon.

GÚTA NAGYKÖZSÉG

nyári üdülő és fürdőhely

Kiváló strand a Vág partján.

Félárú vasúti kedvezmény

Napi penzió 2 pengő 50 fillér

Ingyen csónakjárat a strandra

Információ a községi elöljáróságnál

Szebbé csakis

ÉVA KRÉM

használata által lesz, mely
szeplőit, pattanásait, máj-
foltjait eltünteti. Ára 1.20 P

ÉVA KRÉM-SZAPPAN

Ára 66 fillér.

Beszerezhető:

SZENT ISTVÁN PATIKA
KOMÁROM, KOSSUTH LAJOS-TÉR

NAPONTA POSTAI SZÉTKÜLDÉS

VI. FELÉPÍTIK AZ ÚJ VÁRAT

Az újvár sokkal tágasabb, mint az óvár, mellyel híd kötötte össze. Az újvárban emeletes laktanya húzódik köröskörül, a vár tágas udvarán egy emeletes épület áll, mely a mindenkori várparancsnokság, több katonai parancsnoksági iroda és hivatal székhelye volt s a várparancsnok is ott lakott. Itt van a várkáporna is, amely a mult század hetvenes éveiből való.

A várkapu felett álló őrtorony mögött, a vársánc belső oldalán egy márványtáblát helyeztek el, amelyen a vár építéséről beszél az idő viszontagságaitól igen megviselt következő felirat:

Deo
Immortali Uni Trino
Terrori Gentium
in Honorem
Ejusdemq. Fideli Populo
In Defensionem
Sub auspicijs Gloriosissimi **Ferdinandi III.**
Iusti pii Caesaris
Hoc novum Opus
de Lapide
Fundatum.
Consilio E Industria
Augustissimi Imperantis **Leopoldi I.**
de Cespite
continuatum et absolutum
non
ob a(e)ris parcimoniam
sed

Temporis praecipitantiam
 Cane asIatICo ClrCa gregeM ChrIstI LatratVs inCIplente
 Fideli Promotore
 Excellmo Dno Georgio Ludovico S. R. I.
 Comite a **Sinzendorf**
 ejusdem Imperij haered. Thesaur. & Aur.
 vell: Equite tanquam
 S. C. M. Consil. intimo et Aul. Cam Praeside &c.
 soletti cura ac indefesso studio
 Illusmi Dni Adolphi Erics S. R. I.
 Comitis a **Puchain**
 tanquam
 hujus praesidij
 G u b e r n a
 Toris
 1663.

Az eredeti terv szerint a várnak kőből kellett volna épülnie, azonban 1663-ban a török háború kitörésének hírére nagy sietséggel földből egészítették ki a védműveket. A vár építését Bécsben gróf Sinzendorf György Lajos titkos tanácsos és udvari kamarai elnök sürgette, az építést gróf Puchain Adolf Erik várparancsnok intézte.

Mivel a földből épült vár nem felelt meg a kívánalmaknak, elhatározták az újár építkezésének tervszerű folytatását és befejezését, amit Wymes Ferenc mérnökkari tábornok vezetése mellett gróf Hoffkirchen várparancsnok idejében végre is hajtottak. Az újár az akkori olasz és francia erődtíési módszerek szerint 1673-ban teljesen elkészült, amiről a vár főbejáratának homlokzatán elhelyezett márványtábla felirata a következőkben ad számot:

Leopoldi : Ele : Rom : Imp : Hung : Ac : Boh : Regis :
 Archid : Aus : &c : Gubernatore : Commoromi :
 Carolo : Ludovico : S : R : I : Comite : Ab Hoffkirchen :
 Belli : Consiliario : Cammerario : Collonello : Generali :
 Campi : Mareschalli : Locumtente : &c :
 Francisco : Barone : De Wymes : Collo : Ac : Grali : Ingeniero : &c :
 Opera : Omnia : Ex : Cespitibus : Constructa : : Jamq : Dilapsa :
 Restaurat
 Externa : Ad : Meliorem : Defensionis : Statum : Redacta : Sunt
 Anno : MDCLXXIII.

II. József császár 1783-ban elhatározta Komárom várának eltörlését s 1785-ben a várat minden hozzátartozó földdel és birtokállománnyal együtt a városnak ajándékozta, amire a katonai hatóság 1787. december havában az egész várat minden hozzátartozó ingatlannal együtt teljes birtokjoggal Komárom városának átadta, amely birtokjogot a város 1808-ig tényleg gyakorolta is. A Napoleon-háborúk azonban arra kényszerítették a legfőbb intéző köröket, hogy a várat újra megerősítsék, miértis rendeletben adták ki a várnak helyreállítását és kibővítését. A vár 1808-ban megnagyobbodott, a város felől húzódó fővárfal északi szárnyánál új erődítményvonalat nyert, mely a vár északi fokán épült huszártorony alatt elhelyezett, országSZerte nagy hírnévnek örvendő, jobb kezében koszorút tartó szűz szobrától keletfelé vonul és háromszög alakban a pentyőkeligetbe szögell. Az idő ezt az új várfalat annyira megviselte, hogy külső formájában meg sem lehet különböztetni a régi várfalaktól. Csak a falban elhelyezett tábla árulja el építési idejét a következő felirattal:

Fundiert den 20. Aug.
Vollendet den 4.
Nov. Am Carolus
Tage. Im Jahre
1808.

A várszűz szobra azonban meg van csonkítva, ami a cseh-szlovák megszállás idejében történhetett. A szűzet ábrázoló szobor jobb alsó karja hiányzik, le van törve s így hiányzik a koszorú is, mely abban volt. A szobor alá a következő szavakat vészték:

NEC ARTE
NEC MARTE.

(Sem csellel, sem erővel.)

1808-ban ment végbe a vár körüli városrész lebontása, amit a kincstár kisajátítás útján hajtott végre. A kisajátítás a következő években is tartott, mely alkalommal több uccát leromboltak, s az így nyert területen angol parkot rendeztek be, amely ma a város egyik legvonzóbb részét képezi.

Itt említendő meg, hogy a várnak kiegészítő ré-

szét képezi a várost félkör alakban övező Nádor-vonal, amelyen eredetileg tizenegy várerőd volt kiépítve s az erődöket hatalmas sáncok s ezeken belül erős várfal kötötte össze egymással. Az erődvonala Vágduna torkolatától a felső kis Dunáig terjed és a lebontás alatt álló első várerődnél, a művészi értékkel és történelmi beccsel bíró hatalmas Pozsonyi-kapu zárja le azt. E kapu homlokzatán a következő felirat jelzi a védővonala építésének befejezését: FERDINANDUS I. AUST. IMP. HUNG. E. T. C. REX HOC NOMINE V., a másik oldalon pedig MDCCCXLIV.

A Duna jobbparti részén már a negyvennyolcas időkben is állott a Csillagsánc s a múlt század hetvenes éveiben építették az Igmándi erődöt és a Monostori erődöt, melyek a vár előerődítményei.

VII. A VÁR A XVII. ÉS XVIII. SZÁZADBAN

A vallásszabadságért folytatott mozgalmakból Komáromnak is kijutott bőven, a várnak azonban nagyobb szerepe ebben nem volt. A Thököly-féle mozgalom hullámai csak 1683-ban értek el Komáromba, mikor a török már Bécsset fenyegette. Kara Mustafa nagyvezér 250.000 főnyi hadával behatolt Magyarországra, de ekkor egész Magyarország Thököly pártjához csatlakozott. A nagyvezér Bécsset ostromolta, de amikor látta, hogy Thököly az egész Észak-Magyarország ura, a magára hagyott Komáromot akarta megostromolni, ekkor azonban már Komárom népe is Thökölyhez tartozott és hogy a város ostromát megkönnyítsék, a lakosság felgyújtotta a várost.

A kurucok szabadságharcaiban Komárom vára nem játszott szerepet. Rákóczi hadai nem érték el Komáromot, melyet abban az időben a császári seregek szálltak meg. Míg Komárom vármegye északi részét és a Csallóközt is sokszor meglátogatta gróf Bercsényi Miklós fővezér, Komáromban a császári hadak híres generálisa, Heister Szigbert, ismételten megjelent. Mivel pedig a vármegye Rákóczi-párti volt, Heister sokszor beleavatkozott a vármegye dolgaiba is. A dunántúli hadjárat alatt sok császári had vonult át Komáromon, de a vármegye háromnegyed része Rákóczihoz tartozott s legfeljebb a várost és Csallóközt tudták a kurucok ellen tartani. Sokszor tartózkodott csapataival Csallóközben Bottyán vezér, aki megfordult Dunántúl is. Gróf Rabutin Lajos és gróf Starhemberg Quidó császári tábornokok seregével harcoltak sokat a vitéz kurucok, de Komáromot megszerezniök, — dacára annak, hogy Komárom lakossága érzésben kuruc volt, — nem sikerült.

Az 1808-ban fegyverbe szólított nemesség győri kudarca után Komáromig vonult vissza, amely ekkor óriási táborhely volt. József nádor, a fővezér szintén Komáromba tette át székhelyét. A szerencsétlen kimenetelű wagrami csata után (1809) fontos védelmi helye volt Komárom vára az egész Ausztriának. Ferenc király elhagyta Olmütz várát, és egész vezérkarával, sőt az udvarral együtt Komáromba költözött, ahol huzamosabb ideig nyert oltalmat az időközben megerősített és teljesen kiépített várban. Később ideérkezett Mária Ludovika királynő is s az ő jelenlétében folyt le július 27-én a komáromi nagy hadgyakorlat és ostromkísérlet, mely alkalommal Ferenc király azt az óhaját fejezte ki, hogy Komárom 200.000 embert befogadó erősséggé alakíttassék át. Innen augusztus elején Tatára tette át székhelyét Ferenc király, majd 8-án visszajött Komáromba, hogy itt fogadja a porosz király követét, Knesebeck ezredest. Csak a schönbrunni békekötés után, melyet a király Tatán írt alá, távozott el az udvar Komárom vármegye területéről.

VIII.

A VÁR SZEREPE A SZABADSÁGHARCBA

Komárom vára legnagyobb szerepét az 1848/49-iki szabadságharcban játszotta. Komárom birtokáért három csatát vívtak. Az első 1849. április 26-án folyt le, amikor Görgey Artur tábornok 24.000 főnyi serege állott szemben Schlick osztrák tábornok 30.000 főnyi seregével. A támadás magyar részről indult meg s a harcban résztvettek Knézics, Kis Pál, Klapka, Nagy Sándor és Damjanics vezérek, akiknek csapatai az osztrákokat Győr felé szorították vissza. A második komáromi csatát július 2-án vívták, amikor Haynau fővezér és Schlick tábornok intéztek támadást Komárom ellen. Ebben a csatában maga Görgey is megsebesült, kívül Klapka, Leiningen, Pöltenberg tábornokok és Rakovszky őrnagy vettek részt csapataik élén az estig tartó harcban, mely nagy véráldozattal járt mindkét félre. Harmadízben július 11-én kezdődött a harc, melynek az volt a célja, hogy Haynau ostromzárát széttörjék. A vezérséget itt Klapka vette át s a csapatokat Asszerman, Jánik és Rakovszky ezredek vezették. Nehéz tusa után a magyar honvédség kénytelen volt a közben három dandárral megszáporodott osztrákok elől a várba visszavonulni.

Július 31-én volt az ácsi csata, melyet Klapka tábornok vezetett Kosztolányi és Krivácsi ezredekkel együtt. Az ácsi erdő körül álló Barco tábornok dandárját támadta meg a várórség, melyet teljesen megvert és visszaszorított. A magyarok sok fogollyal és hadiszerrrel, valamint élelmiszerrel gazdagon megterhelve vonultak be a várba. Az utolsó kirohantást Klapka tábornok augusztus 3-án vezette az osz-

trák hadak ellen, amikor Herkály pusztánál, az ácsi erdő mellett aratott győzelmet az ellenség felett. Az ebben a csatában elesett vitéz honvédek emlékét az erdő szélén gránitoszlop őrzi.

A világosi fegyverletétel után egyedül Komárom vára tartotta magát még több hétig, amely idő alatt tárgyalások folytak a vár átadásának feltételeiről. Mivel az osztrák hadsereg, melynek segítségére az oroszok jöttek nagyszámú csapatokkal, elhatározta, hogy Komárom bevételét végrehajtja, Klapka várparancsnok kénytelen volt előbb Haynau, majd Paszkievics orosz fővezér felszólítására a tanácskozást megkezdeni. Szeptember 1-én kezdődött meg a tárgyalás és szeptember 27-én kötötték meg a vár megadásáról szóló szerződést Haynau hadiszállásán Herkály pusztán. A kilenc pontból álló kapitulációs okmány szerint a várőrséget fegyver nélkül szabadon bocsátották. A tisztek megtarthatták kardjaikat, a legénység részére közbocsánatot hirdettek s a későbbi üldöztetés alól mindnyájan felmentettek. A vár kiürítése október 2-án kezdődött s a várban és városban található kincstári ingatlanokat és ingóságokat október 5-ig adták át, amikor azután a honvédek is, igazoló jeggyel ellátva, elhagyták a várat.

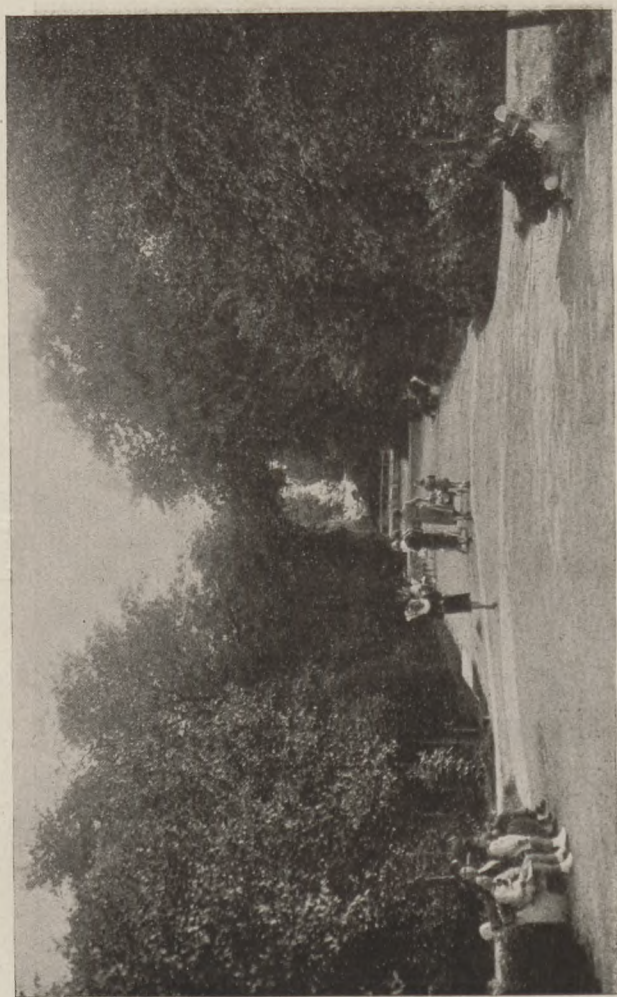
* * *

A vár és a benne épült emeletes kaszárnya évtizedek óta a komáromi helyőrség laktanyáját képezi. A cseh megszállás alatt a cseh katonai helyőrség költözött a várba és az erődök egy részébe. Az újvárban volt a katonai állomásparancsnokság s minden katonai hivatal. A müncheni és komáromi tárgyalások után a várban maradt katonák az összes helyiségeket kiürítették, a berendezéseket, kályhákat elvitték, az ajtókról, ablakokról a kilincseket leszakították, a zárat lecsavarták, a villanyvezetéket összerombolták, az üres helyiségeket bepiszkolták, úgy hogy a bevonuló honvédség számára használhatatlanná tettek mindent. Hasonló rombolásokat végeztek a tiszti pavilonban és a többi katonai kincstári épületekben is.

Komárom vára a századok viharai között mindig megállotta helyét, most is büszke daccal néz szembe minden ellenséggel, mert hatalmas kőfalai, megközelíthetetlen sáncai biztosítják bevehetetlen voltát...

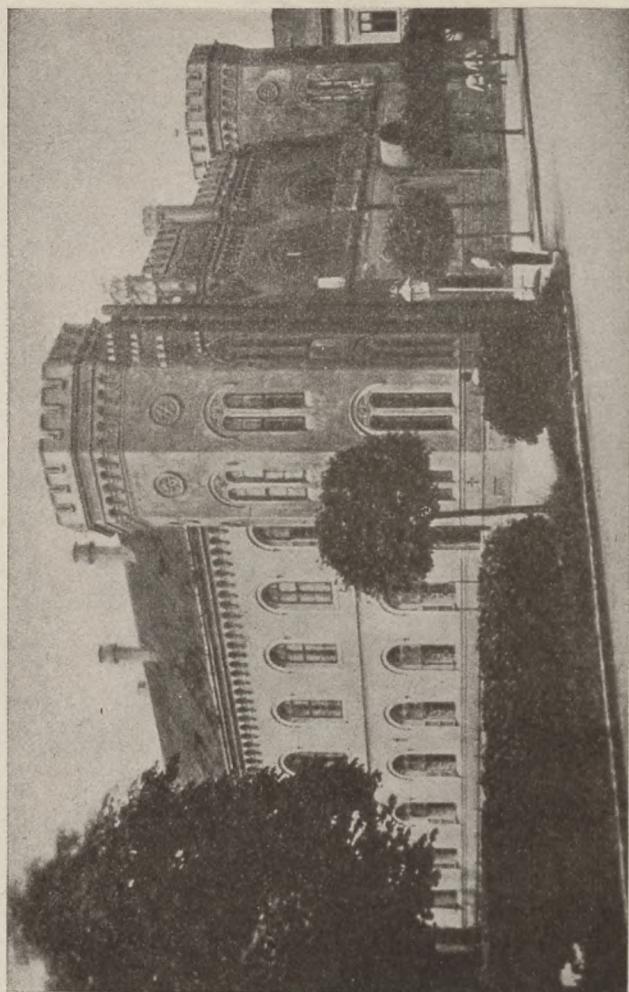
Dunai nagyhíd.

Anglia-sétlätér parkja,

Szent András templom.

Tiszlialota, azelőtt tiszlialovilla.

IX. SÉTA A VÁROSBAN

A Budapest vagy Bécs felől érkező vonatról a város dunajobbparti állomásán, a komáromi Déli-pályaudvaron leszállva, autón, autóbuszon, bérkocsin vagy tíz percnyi gyalogséta után átvonulunk az 1892-ben épült Erzsébet vashídon, majd a kies Erzsébet-szigeten át vezető úton, a Darányi-liget és a nemes Sárkány-család által építtetett Szent János kápolna mellett, a kisdunai vashídon át jutunk a felszabadult Komáromba. A Ferenc József rakparton eljutunk a városi gőz- és kádfürdőbe, amely mögött a Dunán állanak a MFTR, a DDSG hajóstársaságok kikötői, melyek személy- és áruszállításra vannak berendezve. A fürdőtől keletre terül el, a Duna mentén, a katonai kincstár tulajdonát képező, de a polgári lakosságnak is rendelkezésére bocsátott Angol-park, melyet a város felől a mult század ötvenes évei végén röneszánsz stílusban épített, 42 katonatiszti lakást magában foglaló impozáns, emeletes Tiszti palota határol. A Dunaparton álló épületben a m. kir. Nemzeti és Szabadkikötő vezetőségének hivatala foglal helyet, ettől az épülettől keletre terül el a dunai kikötő, melyet a cseh-szlovák kormány 38 millió korona költséggel épített ki. A kikötőben, mely nyugaton a Kis Duna zárt ágára is kiterjed, öt modern emelő daru van. A kikötő az egész Duna hosszában, tehát a város nyugati határától a Vágdunáig terjed el és terjedelmes rakodó pályaudvarral bír, amelyen 18 pár vasúti sínt raktak le. Itt vannak az átrakodásra szolgáló kikötők is. A kikötő nyugati felén vannak Románia és Jugoszlávia hatalmas raktárépületei. A Duna partjáról teljes terjedelmében láthatjuk a hajó-

gyárat, mely 1898. év óta működik Komáromban, eredetileg a Magyar Folyam és Tengerhajózási Rtsg hajóműhelye név alatt, s a Duna közepén fekvő Erzsébet-sziget keleti részén van elhelyezve. Hatalmas munkatermeit és új irodahelyiségét már a felszabadulás után építették.

A Ferenc József rakpart nyugati során helyezkedett el saját emeletes házában a Kisalföldi Mezőgazdasági Kamara. A dunai hajóstársaságok raktáraival szemben van a Városmajor s ebben a város gazdasági hivatala, szociális ügyosztálya és a városi népkonyha. A rakpart végén, a Nádorvonal-sorral átellenben van a Pozsonyi kapu, mely a várat körülvevő erőd-vonal kiindulási pontját képezi s amely 1844-ben épült s műemléket képez.

Az angol parkon át lehet eljutni a várba, Komárom történelmi nevezetességéhez. Két részből áll: az új — és óvárból. Az újváron át lehet az óvárba bejutni, mely tökéletes földsánc, kazamata-épület. (Bővebb ismertetés e cikk előtt.)

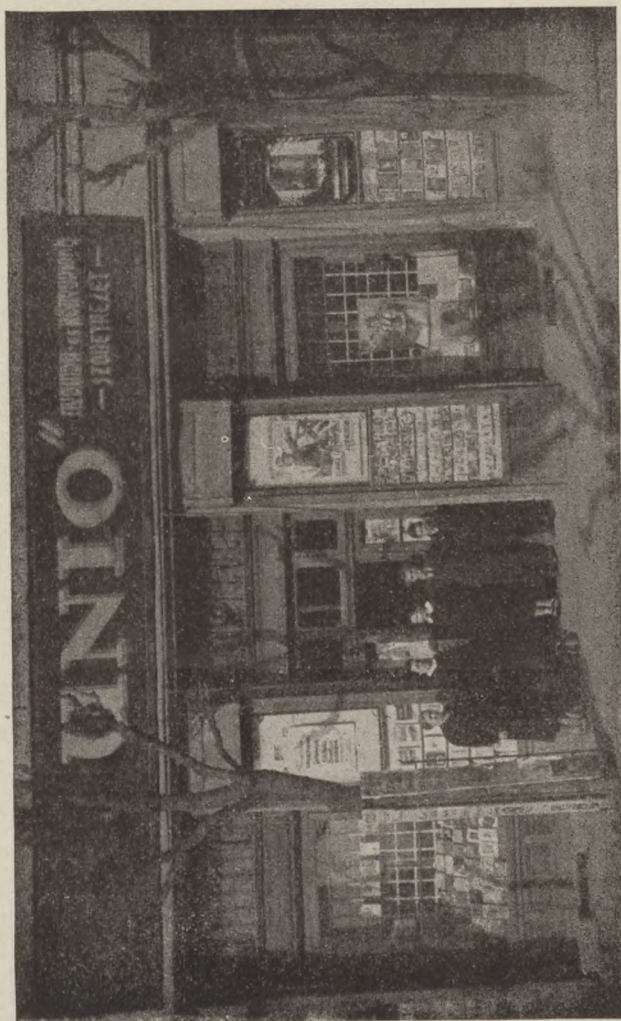
A Ferenc József rakpartról a Baross uccán át beérünk Komárom főútvonalára, a Szent István, előbbi néven Nádor uccára, mely forgalmas góca a városnak. Ebben az uccában van a Szent József kápolna és a Szent András templom. A Szent József kápolnát báró Zichy Ádám udvari tanácsos, hétszemélyes táblai bíró építtette 1741-ben, melléje elszegényedett vagy elnyomorodott nemesek számára »ispotályt« építtetett. Az alapítványt a Nedeczky-család és mások is gyarapították. 1904-ben emeletes bérházat építettek, *melyben az Unio nyomda- és könyvkiadászövetkezet üzlete és nyomdája van elhelyezve* s itt van a Komáromi Lapok szerkesztősége és kiadóhivatala is. A kápolnát átalakították és a bérház mögötti földszintes házban szegények nyernek menedéket. A Szent András templom egyik régi, Árpád-korban épített templom helyén épült, előde az 1594. évi török ostrom következtében sokáig romokban hevert. A XVII. század elején csak toronyát, mely akkor őrtorony volt, állították helyre, de végül 1624-ben újra felépítették, ez azonban 1738-ban bedőlt. A templomot, mely arányainál fogva beillene katedrálisnak, a jezsuiták építették föl 1748—1756-ig, szomszédságában pedig kétemeletes rendházat emel-

UNIO

nyomda- és könyv-
kiadó szövetkezet
KOMÁROM
Nádor-utca 29 sz.

Telefonszám 80

Közigazgatási
nyomtatványrakár,
könyvkereskedés,
írószer-, papír- és
zeneműkereskedés,
lapterjesztő vállalat,
Könyvnyomda,
könyvkötészet.

»Unio« könyv- és papírkereskedés.

Az »Unio« nyomda szedőterme.

tek. A templomot és a rendházat az 1763-ik földrengés igen megrongálta, úgy hogy mindkettőt újra kellett építeni. A templomot 1773-ban építették fel. Később a templom a rendházzal együtt a Szent Benedek-rend tulajdonába ment át. Az 1848. őszén dult óriási tűzvész a templomot is elpusztította, helyreállítása félmillió frtba került s csak 1860-ban nyert befejezést. Ma a város plébánia temploma, monumentális épület, gyönyörű freskókkal, kitűnő orgonával, remek oltárképekkel. A templom gótikusstíliú tornya Majláth Gusztáv gróf püspök, egykori komáromi adminisztrátor nemes áldozatkészségéből épült a mult század kilencvenes éveinek végén.

Ebben az uccában van a görög-keletiek 1754-ben épült temploma, melynek falfaragású művészi főoltára, a XVI-ik századból való filigránmű aranykeresztje és Mátyás korabeli aranykelyhe műtörténelmi ritkaság. Valamikor, amidőn még a gabonakereskedelem a rácok kezében volt, nagy számban éltek görög-keletiek Komáromban, a mult század hetvenes éveiben költöztek el a városból, úgy hogy ma már alig pár lélek tartozik az egykor virágzó egyházhoz. Az 1848-iki tűzvészben leégett s 1851-ben újra felépített templom udvarra szoló oldalfalába illesztették Davidovics Pál táborszernagynak, a napoleoni hadjáratok hírneves tábornokának díszes vasrácsoszáttal bekerített értékes síremlékét. A művészi falfaragású oltár, padok, gyóntatószékek a majkpusztai kalmalduli (néma barátok) zárdájából kerültek ide.

**KOMÁROMI
JÁRÁSI HITELSZÖVETKEZET**

mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja

Postacsekkszámla: 71688.

Telefon: 130.

•

Kirendeltség

Nagymegyer, telefon: 5.

•

Gazdák Biztosító Szövet-
kezetének főképviselője.

KOMÁROM, NÁDOR-UTCA 27.

Ha szórakozni,
művelődni akar,
látogassa a
komáromi

JÓKAI
mozgófényképszínház

Állandóan legfrissebb hir-
adók az aktuális hazai
és világeseményekről!

X. A KULTURPALOTA

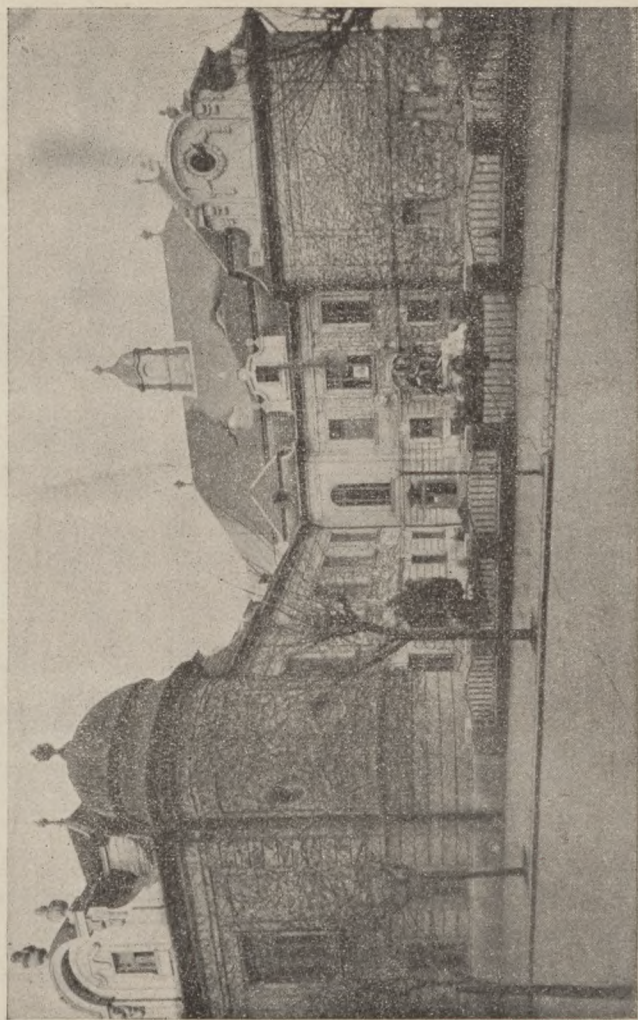
A Szent András templommal szemben áll a város egyik legszebb középülete, a Jókai Egyesület Kultúrháza, mely 1913-ban épült. A magyar kultúra csarnoka, mely a megszállás ideje alatt magasztos hivatást töltött be: a kisebbségi magyarság kultúréletének megnyilvánulására szolgált. Ebben az épületben tartották a magyar művészek előadásait, hangversenyeiket, innen indult ki minden kulturális megmozdulás és szervezkedés. A Jókai Egyesületnek ebben az épületében van elhelyezve az immár negyvenezer kötetet számláló Kulcsár-féle (volt vármegyei) könyvtára, melyet a Ghyczy Kálmán, Hérics Márton, dr. Nagy Vilmos, Loósy Lajos, Pulay Géza, Palkovich Viktor, Tergovcsics Endre, Ányos Lajos és id. Szinnyi József-féle könyvtárakkal bővítettek ki. Múzeuma úgy történelmi, mint tudományos szempontból, egyike a legbecsesebb történelmi és régészeti gyűjteményeknek. Igen gazdag a gyűjteménye, amely a vidéki múzeumok között első helyen áll. Az egyesület képtárában a legkiválóbb magyar művészek alkotásai láthatók, Barabás Miklós, Feszty Árpád, báró Mednyánszky László, Rippl Rónai, Ferenczy Károly, Komáromi Kacz Endre, Boruth Ferenc, Olgyay Ferenc, ifj. Vastag György, Feszty Masa, Harmos Károly és más művészek művei képezik a tárlatot.

A kultúrpalota különös kegyelettel ápolja Jókai emlékét és a palotában Jókai-szoba is van.

A Kultúrpalota udvarán helyezték el 1937-ben Komárom örök büszkeségének, Jókai Mórnak, a költőfejedelemnek sikerült szobrát, mely Berecz Gyula komáromi származású szobrászművész kiváló alkotása, s városunknak egyik legszebb műemléke.

Ebben az épületben helyezték el a több mint 15.000 kötetből álló gazdag városi könyvtárat, valamint a városi levéltárat is.

A Szent István uccán van a róm. kat. plébánia épülete, vele szemben a m. kir. Adóhivatal és Földmérő hivatal, ezen a házon, a régi Ghyczy-kúrián, Ghyczy Kálmán volt pénzügyminiszternek Istók sikerült dombozművével örökítették meg a nagy államférfiú szülőházát 1907-ben. Az ucca felső szakaszán van a Simor János zárda elemi iskola, a Majláth Gusztáv püspök által épített római katolikus fiúiskola, itt van a Járási Ipartársulat székháza az Iparfelügyelőséggel s az ucca vége felé Komárom legrégibb kultúregyesületének, az 1863-ban alakult Komáromi Dalegyesületnek háza, gyönyörű kerti helyiséggel. A Kereskedelmi Grémium a Baross és Nádor ucca sarkán álló házban helyezkedett el. A két ucca másik sarkán áll Lehár Ferencnek, a világhírű zeneszerzőnek szülőháza, melyet a Jókai Egyesület a Nádor uccai oldalon fehér márványtáblával örökített meg.

A Jókai Egyesület kultúrháza.

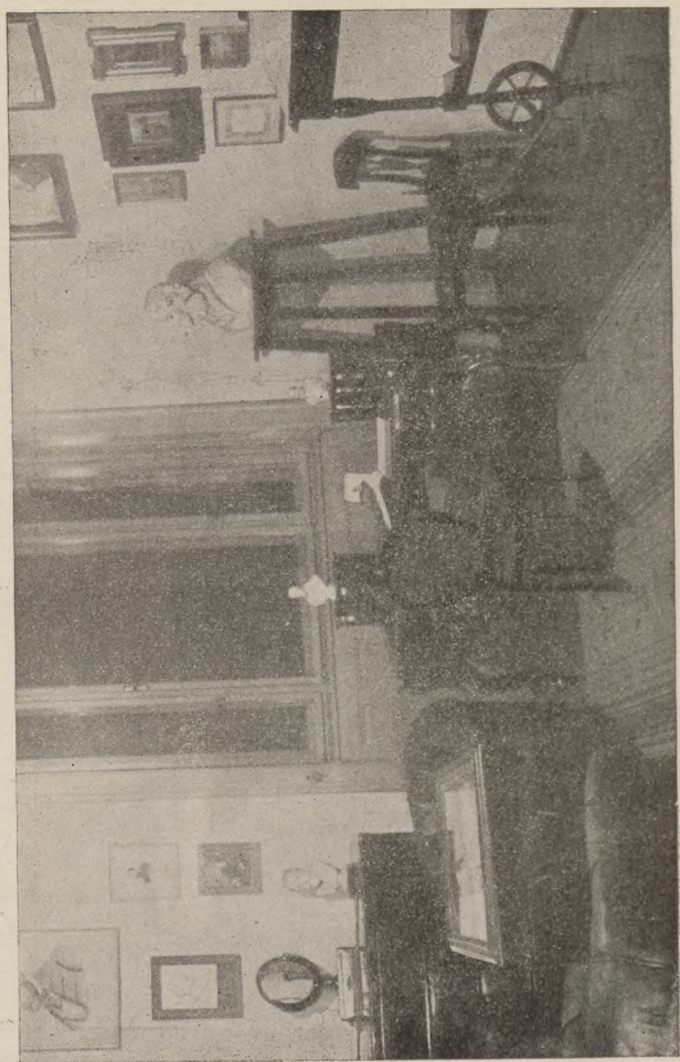

Jókai Egyesület kultúrháza, a Jókai szoborral.

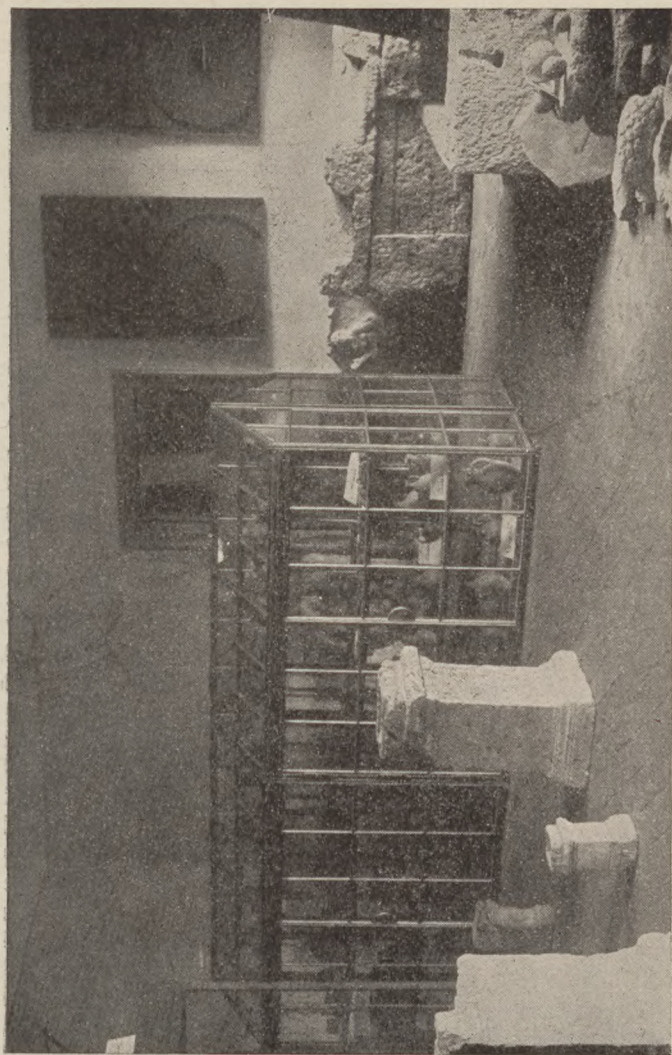

Jókai-szobor, Berecz Gyula, szobrászművésszel.

Jókai szoba, a Kultúrpalotában.

A Jókai Egyesület múzeumterme. (Római régiségek.)

XI. A KLAPKA-TÉR ÉS VÁROSHÁZA

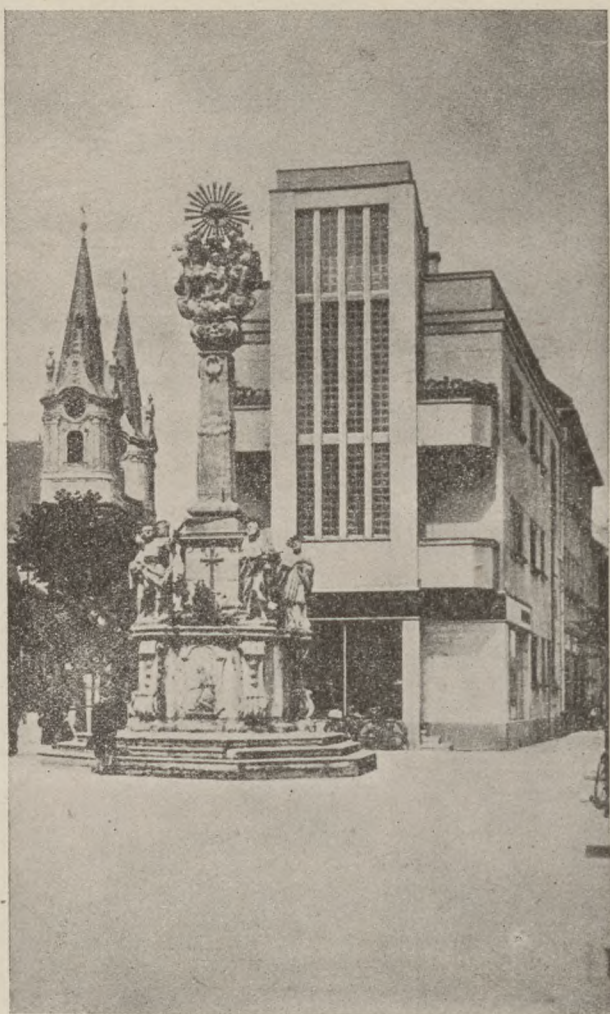
Kiérve a Klapka-térre, ott találjuk a Városházát, melyet 1875-ben építettek. A kétemeletes Városháza fölé karcsú tűztornyot emeltek, amelyről nemcsak a várost, de a messze vidéket is tisztán lehet látni. A Városháza dísztermében Horthy Miklós kormányzónak, a magyar közélet kiválóságainak s a város nagy érdemeket szerzett polgárainak portréi vannak elhelyezve. A Városház előtt áll Klapka, a hős tábornok szobra, melyet, mint Komárom hős védőjének 1896-ban emelt a nemzet kegyelele. A Klapka-téren van a Szentháromság szobra, melyet a pestis és kuruc háborúk veszélyeitől való megszabadulásért 1715-ben, fogadalomból emelt az akkori városhíró. A Klapka-téren van a kat. egyház egyik házában a Kaszinó egyesület helyisége és a Kath. Kör.

1938. november hó 6-án a Klapka-téren fogadta Komárom lakossága vitéz nagybányai Horthy Miklós Kormányzó urat, aki fehér lován vezette be nemzeti hadseregünket a felszabadulás napján s a téren szállt le lováról, hogy meghallgassa a városhíró (Fülöp Zsigmond) hódoló üdvözlését és nemes atyai szívének szerető me'eg szavaival szóljon Komárom ujjongó népéhez. A nagy történelmi eseményt a város emléktáblán örökíti meg.

A városházának első emeleti polgármesteri szobájában tárgyalták meg 1938. november 6-án délelőtt. Bochéza Tódor honvédalezredes és a cseh csapatok parancsnoka a város katonai átadásának módoszatait. A honvédesapatok délelőtt 11 órakor rombolták szét az Erzsébet híd közepén végighúzódo »demarkációs vonalon« felállított dróttakadályokat és vonultak be a felszabadult Komárom kifejezhetetlen nagy örömére a városba.

Klapka-tér a Klapka-szoborral. (Háttérben a városháza.)

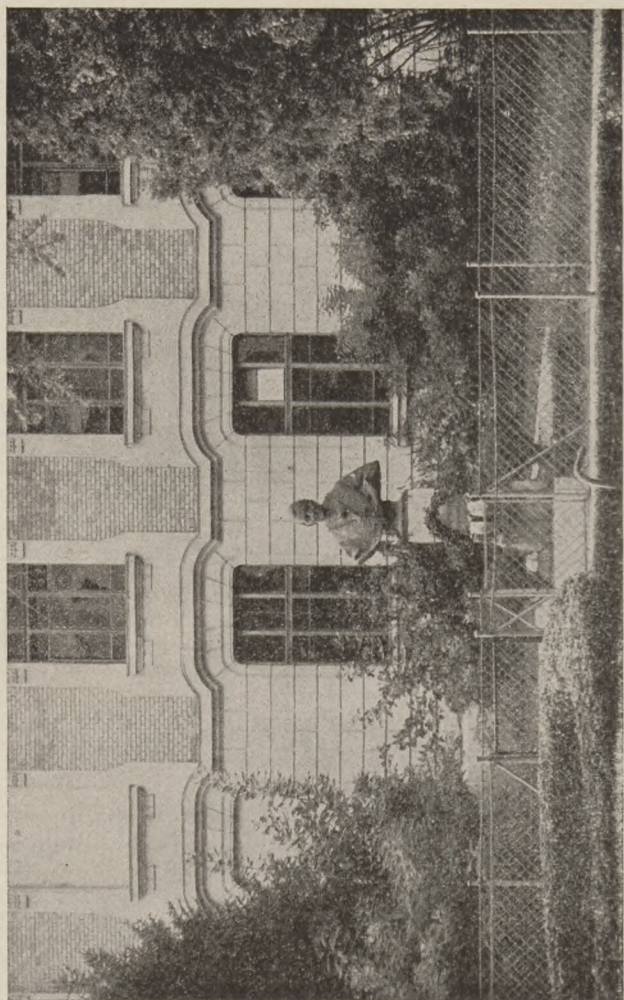

A Szentháromság-szobor.

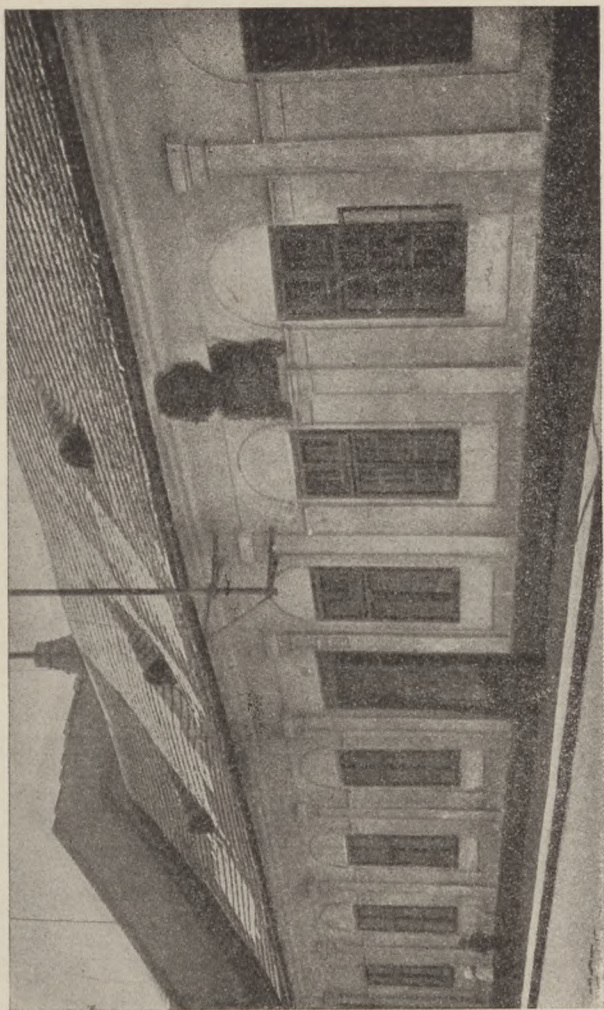
XII. A VÁRMEGYEHÁZA ÉS KÖRNYÉKE

A Klapka-térről nyílik a Vármegye ucca, mely nevét az 1814-ben, a vármegyei nemesség költségén épült kétemeletes vármegyei székháztól kapta. A vármegyeházának I. emeletén lévő kistanácsteremben 1938. október 9—13-ig voltak azok a tárgyalások, melyeket a Kánya Kálmán külügyminiszter és Teleki Pál gróf közoktatásügyi miniszter vezetése mellett működő magyar bizottság folytatott Tisó csehszlovák miniszterrel a felvidéki magyar területek átadására vonatkozólag. A történelmi eseményt a vármegye emléktáblával jelöli meg. Ennek szomszédságában áll a régi katonakórház, mely a tizenhetedik században a trinitáriusok rendháza és temploma volt. Majd az ucca folytatását képező Királypüspök uccában a Szt. Benedek-rendi főgimnázium kétemeletes épülete következik, amely a megszállás alatt is megmaradt magyarnak és az ország minden részéből nagy számban kereste föl a tanuló ifjúság, hogy a magyar kultúrának áldásaiban részesüljön. A főgimnázium parkos udvarán helyezték el Király József, volt pécsi püspöknek Istók János szobrász által alkotott mellszobrát, aki a mult század elején bőkezű alapítványt tett a diákok számára. A főgimnáziummal szemben áll Jókai szülőháza helyén épült ház, melyet a tulajdonos emléktáblával jelölt meg. A Hajnal ucca sarkán az izr. neológ imaház, odébb az ort. imaház van, majd pedig a Marianum internátus impozáns kétemeletes épülete következik, melyben papnövendékek és főg. tanulók nyernék elhelyezést.

A Vármegye uccával párhuzamosan húzódik a báró Eötvös József ucca, mely a Kórház-térről nyílik nyugat felé. Itt van a zsidó menház és az 1896-ban alakult Kat. Legényegylet kétemeletes székháza, hol a magyar kultúra talált kedves otthont a megszállás idejében is.

Király püspök szobra és a gimnázium.

Jókai szülőháza helyén álló épület,

ELSŐ MAGYAR

ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

BUDAPEST

ALAPÍTATOTT

1857

Komáromi főügynökség: Nádor-utca 31. Telefon: 22.

ELFOGAD A LEGMÉLTÁNYOSABB FELTÉTELEK MELLETT:

Életbiztosításokat	Szállítmánybiztosításokat
Tűzbiztosításokat	Autók biztosítását
Betörésbiztosításokat	Baleset és szavatossági
Üvegbiztosításokat	Géptörésbiztosításokat
Jégbiztosításokat	Állatbiztosításokat

BENDE JÓZSEF orvosi műszerész

Készít:

Orthopédiai gépeket, műlábát, műkezet, járógépet, gerincoszlopot, rögzítő fűzőt, lúdtalp-betétet gipszlenyomat után, terhességi és műtét utáni haskötőt, valamint ezen cikkek javítását.

KOMÁROM 1. VASUT-UTCA 5.

Ha Komáromba érkezik, keresse fel

KONCZ LAJOS **ARANYHORDÓ**

vendéglőjét

Ferenc József rakpart 15 sz. alatt,
ahol kitűnő konyha, friss csapolású sörök, kiváló fajborok
és figyelmes kiszolgálás várja.

Minden
pénteken
komáromi
halászlé!

XIII. MÁS NEVEZETESSÉGEK

A Klapka-térről észak felé indulva, Id. Szinnyi József uccában (Városház ucca) találjuk a Szent Anna-kápolnát, jobbra, a Széchenyi uccában van az ág. evang. egyház 1785-ben épült és 1894-ben toronnyal is ellátott régi szép temploma és a lelkészlak, ugyanazon a soron találjuk a Ferenc-rendi szerzetesek egykori zárdáját és templomát, melyek közül az első évtizedek óta katonai parancsnokságok irodáinak elhelyezésére szolgál, míg a templom a helyőrségé. Mellette van a szociális gondozás háza, melyben a Stefánium, a Zöld kereszt, a csecsemőgondozó és az anyavédelem van elhelyezve. A kolostorral szemben van a református egyház régi püspök-lelkései lakóháza, melyben ezidőszerint a Református Tanítóképző intézet tápintézete foglal helyet. A lelkészlakot a Komáromi Muzeumegyesület karrarai márványból faragott emléktáblával jelölte meg, melyen ifj. Péczely Józsefnek és Tóth Lőrincnek emléket örökítette meg Istók szobrászművész sikerült domborművében. A Széchenyi uccában van a város Számvevősségi hivatala.

A Jókai uccában áll az az emeletes ház, melyet Jókai szüleinek háza helyébe építettek a család leszármazottai. A házon márványtábla hirdeti, hogy ott növekedett szüleinél a nemzet koszorúja költője. Itt van az Erdőfelügyelőség és Erdőigazgatóság hivatala is elhelyezve. A házzal szemben van a Rendőrségi lak-tanya, ettől mintegy száz lépésnyire a református egyház sudártornyú temploma, mely impozáns méreteivel és műépítészeti kidolgozásával méltán kelt feltűnést. A templomot a ref. hívek saját áldozatkészse-

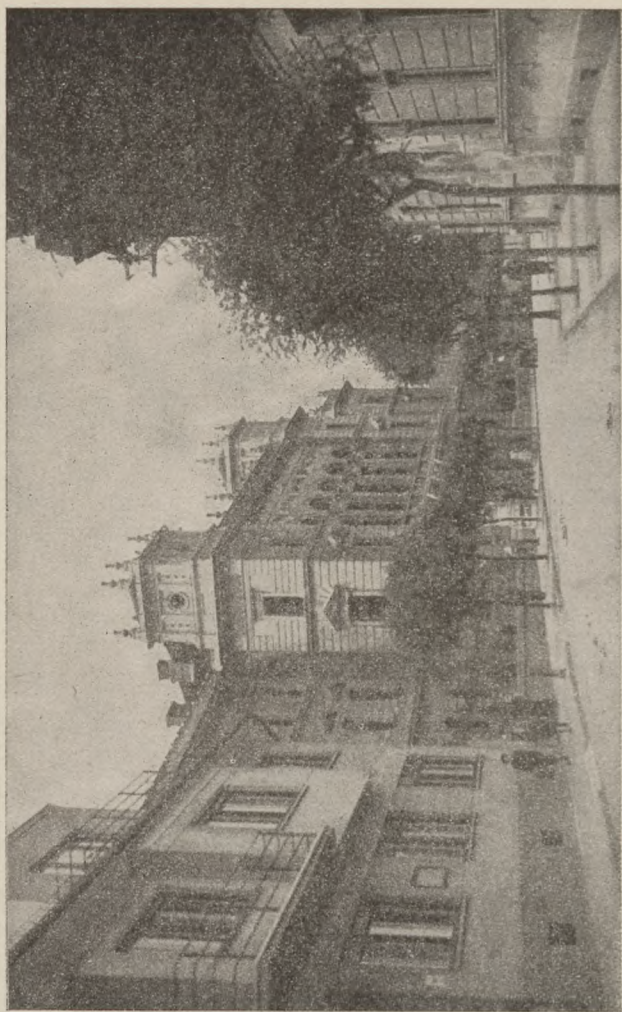
gükből 1788-ban, tornyát pedig 1832-ben építették. Vele szemben van a ref. egyház egykori gimnáziumának egyemeletes épülete, a Kollégium, melyet szintén a hivek adományaiból 1796-ban emeltek a »Múzsák«-nak. Ebben az iskolában sajátította el az elemi ismereteket Jókai Mór, Tóth Lőrinc, Beöthy Laci, Beöthy Zsolt is. Jelenleg a református egyház lelkeszi hivatala és a Ref. Tanítóképző intézet van benne elhelyezve. A ref. egyház Jókai uccai emeletes bérházában van elhelyezve a m. kir. Posta és Távirduhivatal és a telefonállomás, ennek közvetlen szomszédságában állott egykor Jókai »Arany emberé«-nek Domonkos János uramnak háza.

A Jókai uccából, a volt Jókai-ház mellett a Deák Ferenc uccába jutunk, amely egyik legszebb része Komáromnak. Itt van a Törvényszék palotája, az Ügyészség és Járásbíróság. Ebben az uccában van a községi elemi, állami polgári és községi polgári fiúiskola három, emeletes épületben és az OTI kerületi intézete. Az ucca végén elterülő Domány János tér (Széna tér) szép parkjával kedves látványt mutat. A téren van a m. kir. Csendőrség parancsnokságának épülete. A Domány János térről a Gazda uccába vezet utunk, ahol a városi játszótér van, melyet a Komáromi Football Club bérelt s amely sok érdekes footballmérkőzésnek volt már színhelye. Itt épült fel a város víztornya is, mely hatalmas arányaival impozáns látványt nyújt.

A Jókai ucca kivezet a Kossuth-térre, a város legnagyobb piacterére, amelyet hetivásárokon használnak a környékről bejövő árusok. Itt építették föl az 1763. évi nagy földrengést követő napokban a reformátusok fából készült imaházát, melyről Jókai Mór »Az elátkozott család« c. regényében is megemlékezett. A tér északi részén épült a Rozália-templom a kálváriával, ugyancsak e téren van a Kalitza-féle házban elhelyezve Beöthy László humoristának domborműve, melyet Kiss György szobrász alkotott és 1895-ben leplezték le. A mű leleplezésén Jókai mondotta az emlékbeszédet. A Kossuth-téren van a Városi Mérnöki hivatal és a Városi Orvosi Rendelő. A Kossuth-térről kelet felé a Rákóczi Ferenc ucca vezet ki a Vágdunára, amelyen két vashíd

Református templom.

Debrecen utca, a törvényszékkal,

halad át az érsekújvári országútra. Az érsekújvári út elején építették föl a Református Árvaházat, a Vág mentén pedig a városi vágóhíd áll. A Kossuth-térről nyílik a Kapitány ucca, amelyben a Városi Ovodát építették föl, a térről nyílik a Megyercsi ucca is, amelyet újabban Fülöp Zsigmond uccának neveztek el. Ebben az uccában van a jó hírnevű, 300 ágyas Városi Emberszeretet Közkórház. A Megyercsi uccáról érünk ki a református temetőbe, amelyhez az út a városi Gázmű előtt vezet el, amely ma már inkább ipari célokra használtatik fel. A gázgyár melletti uccán érjük el a Komárom Északi Pályaudvart és vasuti állomást, ahonnan Érsekújvár, Somorja és Gúta felé indulnak vonatok. Az Érsekújvár felé vágató vonatok a Vágon vasutihídon mennek keresztül. Ez ucca elején van a személyautóbusz végállomása. A Tolnai uccában van a Hefler-féle városi árvaház, melyet a nemesszívű emberbarát alapított. Az állomásra vezető út mentén épült vasuti bérházban van a Magyar Államvasutak Osztálymérnökségének hivatala, mellette pedig az erre a célra épített házban a MÁVAUT kirendeltsége helyezkedett el. A Vágduna-soron van a gimnázium Diákmenzája, mely szegény tanulóknak ad szállást és ellátást. A Dunába ömlő Vágduna partján, a vár keleti sáncai mentén a világháború alatt kiépített Tölténygyár hatalmas telepén van a Villamosművek Rtsg, mely a balparti várost és a vármegyét látja el villannyal. Itt rendezték be a Dohánybeváltó hivatalt is, mely a téli hónapokban 400—500 munkást foglalkoztat. A Vágduna tulsó oldalán van a természetes strandfürdő, mely Komárom egyik legkedveltebb szórakozó helye.

A Vágduna mentén elhúzódnó várfal mellett felhelyezett ipari vasuti vágánnyal szemben, a fakereskedések közelében áll a 101. sz. honvéd hidász zászlóalj felszabadulási emlékoszlopa.

A Duna közepén van az Erzsébet-sziget, amelyen a nyílegyenes Dr. Takách Sándor utat (Fő út) kétoldalt körülvevő gyümölcsös kertek virulnak s amelynek nyugati orrán épült fel a Városi Vízmű. A szigeten található a csehszlovák impérium által épített várerődök is, melyek a cseh Maginot-vonalnak akartak egy-egy láncszeme lenni. Itt van a Jókai-család

egykori szigetkertje is, melynek árnyas lombjai alatt írta Jókai Mór első regényét, a »Hétköznapiak«-at, Petőfi Sándor pedig a »Dunán« című versét. A szigeten van a Beöthy-kert, ahol Beöthy Zsolt szokott nyaralni. A Komáromi Sport Egyesület a szigeten építette föl klubházát, a Kis-Duna ágán pedig csónakháza áll, mely nyári időben igen nagy látogatottságnak örvend az evezősport hívei részéről. A sportegylet csónakháza után következik a Bencésrendi főgimnázium uszodája és vizitelepe.

Komárom régi temetőiben is sok emlékezetest lehet találni. A róm. kat. temetőben a Molnár János apát-kanonok által épített gotikus stílusú kápolna, a 48-as síremlék, a Szent Benedek-rend elhunyt tagjainak sírboltja, a világháborúban elesett hősök emléke, sok kiváló polgár sírja, a ref. temetőben Jókai szüleinek és Károly bátyjának sírja, továbbá id. Péczely Józsefnek, az Európahírű tudósnak, Beöthy Zsigmond költőnek, a ref. püspököknek: Nagy Mihálynak, Pap Gábornak, Antal Gábor dr.-nak és Németh Istvánnak sírja található föl, a görög-keletiek temetőjében nyugszik az »Arany ember« és úgy ezekben, mint az evangélikus temetőben sok-sok háborús sírt gondolnak.

Ha szereted a szép kedves könyvet,

küldj 1 pengőt dr. **Baranyay József**
szerkesztő címére (Komárom Kultúr-
palota), bérmentve küldi meg leg-
újabb könyvét:

Komárom a magyar népdalokban

ciműt, Halassy Jenő festőművész
hangulatos címképével.

Ajándéknak nagyon alkalmas!

XIV. A JOBBPARTI ÚJ VÁROSRESZ

Ebből a leírásból némi képet alkothat magának az olvasó Komáromról, a felszabadított ősi várossal, de nem szabad megfeledkeznünk a jobbparti városrészről, amelytől elszakítottak bennünket, de amely húsz év alatt igen szép fejlődésnek indult. Ha a déli vasutállomásról felérünk a dunai nagy hídhoz, a hídfőnél megpillantjuk a kedves benyomást keltő, remekbekészült, székelystílusban épült, eredetileg határrendőrségi kirendeltség céljaira emelt tornácos új épületet, melyben a m. kir. Folyamrendőrség székel. Az épület mögött, a Duna partján van az újraképzett Hajóállomás, Fővámhivatal és a Teherpályaudvar. Átkelve a rövid vasuti hídon, az út jobb oldalán terül el az Erzsébet-tér, melyből a vasutvonal mentén elhúzódnak Gyár ucca nyílik, a város egyik legrégebbi és leghosszabb uccája, amelyben a városi Szeretetház van és az ucca végén a MÁV tisztviselőinek több, emeletes házból álló telepe épült ki. Az út bal oldalán az Úri ucca húzódik, melyben az egykor virágzó Állami Selyemgyár épülete áll, melyet jelenleg textilgyáros bérel. Az ucca végén van a Leventeotthon, a pompás strandfürdő és Sportpálya, a városi Csatorna- és Szivattyútelep és a modernül berendezett Városi Vágóhíd. A város e részén épült fel a Tisztviselőtelep, melynek közelében terül el, a volt katonai lövölde helyén az árnyas, szépen parkírozott Jókai sétátér.

A hídról lejövet a Mussolini útra érünk, amely végigvonul a városon, ki az Igmándi útig. A széleken izléseken parkírozott úton vannak a városrész üzletei, itt van a világhírű Igmándi keserűvíz telep és itt épült a m. kir. Rendőrség modern palotája a főkapitányi hivatallal. Az utat átszeli a bécsi országút, melynek alsó szakasza Horthy Miklós nevét, felső

szakasza pedig Klapka György nevét viseli. Az Ig-mánd felé vivő úton van a Fiedler-féle Lenfonoda, mely évenként több mint ezer munkást foglalkoztat, a m. kir. Méntelep épülete, ebben az épületben helyezték el a Gesztesi járási Szolgabírói hivatalt is. A Mussolini útról nyílik a Szent Imre ucca, melyben található a róm. kat. elemi fiúiskola, a gróf Klebelsberg Kuno kat. leányiskola és ovoda, a Szent István templom, melyet a múlt század nyolcvanas éveiben építtetett néh. Zalka János győri püspök, itt van a róm. kat. plébánia s a 4. számú m. kir. postahivatal is. Ezzel az uccával szemközt nyílik a Kun Miklós ucca, melyben a városi mozgósínházat építtették föl, ennek sarkán van a Járásbíróság emeletes épülete a fogdával. A főútvonalból nyílik a Zichy ucca is, melyben a Pénzügyőrségi hivatal emeletes háza van.

A Mussolini út és a Horthy Miklós út között van a Péczely-tér, itt épült 1930-ban a református egyház román stílű szép temploma s itt van az egyház lelkeszi hivatala és bérháza. Itt van a Bécs—Budapest között közlekedő autóbusz megállója. A városon keresztül vonuló bécsi országút Budapest felőli szakaszát Horthy Miklós útnak hívják. Ezen az úton áll a dr. Antal Gábor nevét viselő ref. elemi iskola és ovoda és az evangélikus templom és lelkészlak. A Horthy Miklós út mellett terül el a városrész legszebb tere, a Hősök tere, közepén a hősök szobrával, mely Zákodi Csiszér János szobrászművész alkotása, s melyet 1932-ben állítottak fel. A teret kétoldalt két impozáns épület határolja: az egyik a volt jobboldali szab. kir. megyei város díszes városháza, mely a két városrész egyesítése után a m. kir. Pénzügyigazgatóságnak és a Tankerületi Főigazgatóságnak nyújt otthont. A városházát 1930-ban emelte a város s Komáromnak egyik legdíszesebb középülete. A szemközt álló hatalmas emeletes épület az állami polgári iskola, melyet 1928-ban építettek állami költséggel.

A Horthy Miklós út folytatása a Klapka György út, mely az ácsi országútig terjed. A Klapka György úton találjuk a dunajbóparti Tűzoltótestületet és szer-tárt, az Ipartestület emeletes házát és a Gőzmalmot. Az út egyik dísze a Frigyes főherceg kaszárnya két-emeletes monumentális épülete, melynek a Klapka

Jézus Szíve templom Ujvárosban.

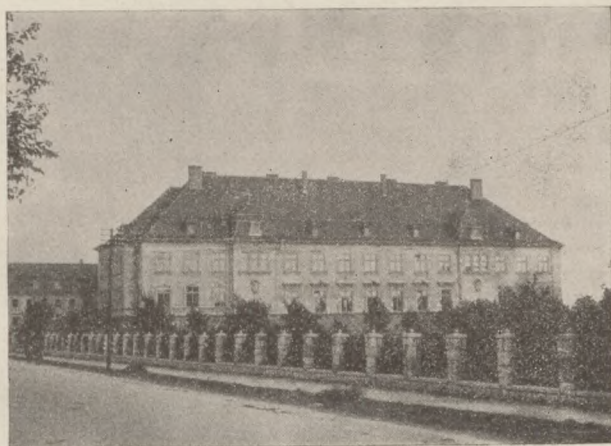
Ref. templom a Péczeli-téren.

Hősök emléke Ujvárosban.

Ujvárosi városháza.

Polgári fiúiskola Komáromújvárosban.

György út felé néző parkjában áll a volt cs. és kir. 5. Radeczky huszárezred hősi halottainak emlékére készített művészi szobormű. Az út végén elérjük, az országút mellett, a monostori várerőd szomszédságában emelt tűzér- emlékművet, mely az 5-ös lovas tűzrezred hősi halottainak emlékét őrzi.

A Klapka útról nyílik a Kossuth Lajos ucca, melynek kiemelkedően szép épülete az 1937-ben emelt Jézus Szíve temploma, mely művészi stílusával és építészeti arányaival megragadó hatást vált ki. A templom főoltárát művészi freskók díszítik, a szentély falán magyar szentek csoportját örökítette meg a művész. Ebben az uccában van az izr. imaház is. A város déli részét az Igmándi út szeli át, itt épült az igmándi erőd, mely a komáromi várnak egyik elővédjét képezi. Emléktábla hirdeti a világháborúban elesett hősök feledhetetlen nevét. A vasutvonal mentén, Komáromtól délre terül el a Csillagvár, mely szintén egyik elővédeje a komáromi várnak.

Ide tartozik a Duna mentén, nyugaton emelkedő Koppánymonostor is, amely hegyközség, községi elemi iskolával. Kedvenc nyaralóhely szőlős- és gyümölcsös kertekkel s ezekben szép villákkal. Várerődje szintén elővédül szolgál. Ennek a városrésznek is meg van a létjogosultsága a fejlődésre s különösen gyárak és ipartelepek felállítására alkalmas.

Déli vasútállomás.

XV.

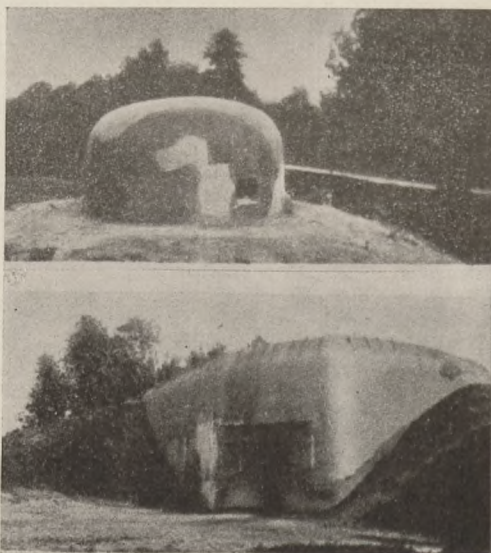
NEVEZETESSÉGEK — KÜLÖNLEGESSÉGEK

Komárom vasuti összeköttetése elsőrangú. Budapest, Bécs, Székesfehérvár, Szombathely, Esztergom, Érsekújvár, Somorja, Gúta és Párkány felé több vonat indul s ugyancsak a fenti irányból számos vonat érkezik Komáromba. A vendég, aki Komáromba érkezik, a dunai utat is felhasználhatja, mert városunkban hajóállomás is van. Lakás és ellátás dolgában fel van készülve Komárom, szállodák, vendéglők állanak rendelkezésre, szolid árak és figyelmes kiszolgálás. Van a városnak vízvezetéke, villany- és gázvilágítása és kiépített csatornahálózata. Emberszeretet közkórháza a szükséges szakorvosi osztályokkal és műszerekkel felszerelve, 300 ágygal és minden kényelemmel. Van gőz- és kádfürdő, strand-fürdő mindkét városrészben, dunai szabad-fürdés, csónakázás, horgászás a Dunán, Vágon, Nyitrán és Zsitván. Vadászat a környéken mindenütt, bőséges vadállomány különféle vadakból. Kiránduló hely az Apályi-sziget, a Vág mentén a különböző nyári csárdákhoz. A környéken Gyallai Csillagda, Neszmély, Almás, Esztergom, Kovácspatak, Felsőgalla, Tatabánya, Ács, Kishér és Bábolnai s a tatai járás kies helyei. A KFC mindkét oldalon elsőrendű labdarúgó mérkőzéseket tart sporttelepén, a Komáromi Sport Egyesület tennispályáin versenyek folynak, a Dunán az egyesület regattistái szelik a hullámokat.

Nevezetes népművészeti remekek láthatók Martos, Komáromszentpéter, Hetény községekben, ahol ilyenek rendelhetők is. Ezekben a falvakban a nép megtartotta apái és anyái viseletét, szokásait, mulatságait, a jellegzetes népviseletek igen megkapóak. De nem-

csak a környéknek, hanem Komáromnak is vannak különleges nevezetességei. A város őslakói, a szerkesgazdák díszbandériuma deli lovaikon festői látvány. Rendkívül kedvenc eledel a »cigánypecsénye« a fehér cipóval, melyet különösen vásárokon árulnak, utolérhetetlen a komáromi halászlé, melyet a halászok bográcsokban, a szabadban főznek és cseréptálakban tálalnak. A Vág folyó partján álló Gólya-, Szúnyog- és Farkas-csárdánál a halászok fogják a halat és főzik az illatos halászlét és a molnár-cusuzát. Kellemes csemege a köttés (csiripiszli), mely a ráczvilágból maradt vissza Komáromban. Ennek az ételnek elkészítéséhez külön szakácstudomány kell. Híresek voltak a komáromi kenyérsütő asszonyok és a komáromi cipó.

Messze földön híres volt a komáromi pipaszár, mely megyéből készült és kedvelt emléktárgy a tulipános láda, melyet különböző nagyságban lehet vásárolni. Virágos festése igen kedvelt és kisebb darabjai alkalmasak emléktárgynak. Valamikor, a mil-lénium idején az egész országban felkapták a komáromi tulipános ládákat, melyeket újra divatba kel-lene hozni.

Cseh erődök
az Erzsébet-
szigeten.

XVI. AZ ERZSÉBET-SZIGET

Idegenforgalmi szempontból rendkívül megragadó látványt nyújt az Erzsébet-sziget, melyet Erzsébet királynéről nevezett el a város, mivel a királyné ezen a szigeten lépett először magyar földre. Mint a bűbajos mesék csodavilágából itt felejtett, nászkoszorúval pazarul felpompázott óriási gálya ringatódzik a Duna ezüstösen selymes vizén a komáromiak tündérszigete, az Erzsébet-sziget. Virágborultan díszlenek a kertek fái, a tavasz ragyogó arany sugarainak özönével borítja be lombjait s a fehér és rózsaszínű virágszirmokból édes illat árad szerte. A bokrokban és a fák ágai között madárénekek zeng, a feltámadás himnusza, melynek ünnepi szimfóniája oly csodálatos erővel ragadja meg a lelket. A madársereg között énekel a sziget leghűségesebb dalosa, a fülemüle, mely a zsendülő természettel minden évben pontosan visszatér régi kedves tanyájára, a szigeti bokrokba. Április végén már fölcsendül dala, trillázva, csattogva, lágyan, epedőn, panaszosan, zokogva zeng az egész virágos tájékon, oly igazán, amint csak a kis dalos szerelmes szívéből fakad...

Ez a természet minden szépségével megáldott sziget az irodalomtörténetbe is belekerült. Takáts Sándor, a kiváló történész, Komárom egyik legkiválóbb fia és büszkesége több ízben ismertette a szigetet a fővárosi sajtóban, de híressé tette a kies helyet maga Jókai, aki szüleinek szigeti kertjében írta első regényét, a Hétköznapiakat. Évtizedeken keresztül Takáts Sándor is itt pihente ki a munka fáradalmait családi kertjükben és kedvenc nyaralóhelye volt a sziget Beöthy Zsoltnak is, akinek emeletes villájában évről-

évre összegyűltek a magyar irodalom nagyjai, kiválóságai, hogy szeretettel köszöntsék a halhatatlan irodalomtörténetíró születésnapjának szeptember negyedikén beköszöntött fordulóján... A sziget ma kellemes sétahely, de alkalmas volna arra, hogy belőle messze vidék kedves kirándulóhelyét rendezzük be. A komáromi Erzsébet-sziget rendkívül alkalmas volna szabadtéri játékokra, a kertek között elterülő tisztáson nagysikerű előadásokat lehetne tartani s erre külön is felhívjuk a művészi körök figyelmét. Komárom város lakossága örömmel látná, ha az ország közönsége felkeresné az ősi várost...

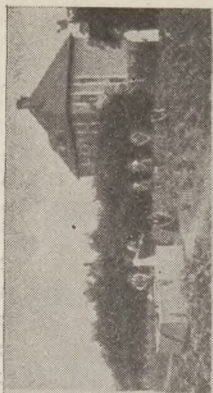
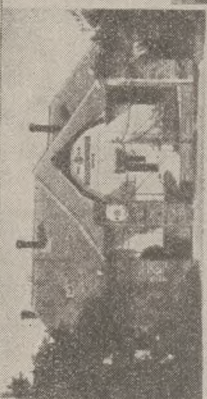
Erzsébet-sziget. Főút-részlet.

VÉGSZÓ

A vázlatos rajz, melyet Komáromról, az ősi magyar városról bemutattunk, csak arra szolgál, hogy a Duna mindkét partján fekvő, sok hányattatáson és természeti csapáson keresztülment város arculatjáról néhány jellegzetes vonást adjunk. Komáromnak a felszabadulás után nagy a fejlődési lehetősége és ezt minél jobban ki kell használni. A világháború előtt nagy terve volt Komárommal a vasuti igazgatásnak. A dunajobbparti városrészben hatalmas fűtőházat akartak új állomásépülettel felépíteni. A közbejött világháború ezt megakadályozta. Azóta csak szenvedés volt osztályrésze, a cseh megszállás alatt megbilincselte keze tehetetlenné vált, sanyargatott lelke megbénult a tengernyi bajban-gondban. A sok kálváriás nap után igen ráférne az öröm, amit boldogulásának biztosításával lehetne elérni. Ha érdemeket keresünk erre, találhatunk. Legyen szabad csak egyszerűen arra hivatkoznunk, hogy ez a város a húsz év alatt is magyar maradt. Magyar és mindig magyar! Nem is volt kilátása arra, hogy az idegen hatalom meglássa sápadt arcát, elborult homlokát és könnytől fátyolos szemét. Csak a maga erejére volt utalva egyedül! Ezt pedig teljes mértékben ki kellett merítenie. De fogytán volt már az erő, egyedül a hit éltette és az a törhetetlen meggyőződés, hogy az a lelketlen igazságtalanság, mely hazánkat Trianonban érte, nem maradhat meg sokáig, mert el fog jönni, el kell jönnie az idők beteljesedésének, a feltámadásnak.

De a magyar hűségen kívül fontos országos érdekek az is, hogy a Duna és Vág torkolatánál, a folyam mindkét partján virágzó város épüljön ki. Komárom bele akar kapcsolódni az ország kereskedelmi, ipari életébe és részt kíván venni abban az országépítő munkában, amelynek segítségével felépülhet a Szent-istváni Nagy Magyarország. Lehetetlen, hogy elzárják ettől a nemes akarástól, ettől az odaadó készségtől az érvényesülés útját. Mint ennek a hazának minden gondját közösen érző és közösen vállaló fiai, odaállunk a komoly munka frontjára és Isten segítségével dolgozunk egyetlen célért, egyetlen vágyért: Magyarország teljes feltámadásáért és felvirágzásáért!

Kamázom
M. kic.
Háziasszony-
képző iskola

KOMÁROMMEGYEI HITELBANK RT.

Szerződéses viszonyban a Magyar Általános Hitelbankkal

KOMÁROM

Baross utca 7 sz.

Telefonszám 94

Postatakarék-
pénztári csekk-
számla: 53562

Fonciere Ált. Biztosító Intézet főügynöksége

BERZA GÉZA

|||||

Menyasszonyi, koszorús-
lányi, alkalmi csokrok és
kosarak. - Bokor- és ma-
gastörzsű rózsafák, rózsá-
faujdonságok. - Minden-
féle tavaszi palánták.

VIRÁGKERTÉSZ

KOMÁROM, KAPITÁNY-U. 4.

ÜZLET: KLAPKA-TÉR 7.

ÉLŐ- ÉS MŰVIRÁGKOSZORÚK ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁRA

DÓZSA

SÖRÖZŐ ÉTTEREM

VIDÉKIEK TALÁLKOZÓ HELYE

KOMÁROM, BAROSS UCCA 4. SZ.

MILUS J.

Komárom, Nádor-u. 3, 48

VEGYILEG FEST
TISZTÍT ÉS MOS

Tel. 292 - Alapítva 1905

Cordatic autógumi körzetképviselőt
és az összes cikkek dús választéka

MÓROCZ PÉTER, KOMÁROM
NÁDOR-UTCA 15, TELEFON 44
műszaki, rádió és villanyszaküzletében

Kis- és nagykereskedők
ecetszükségletüket

legelőnyösebben **VÍZER JENŐ**

szesz-ecetgyárában

KOMÁROM, Klapka György-ut 11.
szerezhetik be.

Telefon:

|||||
BANGHA ANDRÁS

»FÁCÁN« VENDÉGLŐJE
KOMÁROM, MAGYAR-UTCA 7-9

FELSŐMAGYARORSZÁGI HITELBANK RT. KASSA

Alaptőke: P 2.500.000.—

Tartalékalap: P 250.000.—

FIÓKOK:

Beregszász, Dunaszerdahely, Érsekújvár, Komárom,
Losonc, Munkács, Rozsnyó, Tornalja és Ungvár.

Foglalkozik a bankszakmába vágó mindennemű ügylet lebonyolításával!

Vitéz LOVÁSZ FERENC

uriszabósága

K O M Á R O M

Vármegye-utca 24. (Katonakórházzal szemben)

Fővárosi szabóság! Elsőrangú kivitel! Szolid árak!

KIRÁLY JÓZSEF

órás és ékszerész

K O M Á R O M

Nádor-utca 25.

Alapítva: 1840-ben.

Dúsan felszerelt raktár arany- és ezüst-
ékszerekben, márkás svájci órákban!
Javítások és átalakítások saját műhelyem-
ben készülnek. Vésnöki munkák megvár-
hatók. Lelkiismeretes és pontos kiszolgálás-
ról cégem 100 éves jóhírneve kezeskedik.

Bérlő: Horváth Ferenc

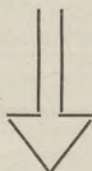
O TTHON KÁVÉHÁZ

A komáromi és környéki polgárság
és kereskedővilág szórakozóhelye.
Elsőrendű kiszolgálás, kitűnő ételek
és italok. - Mérsékelt polgári árak.

K O M Á R O M
N Á D O R - U. 16.

Télen, ha fázik,
Nyáron, ha melege van,

enyhülést talál

VAVRA
CUKRÁSZDÁBAN

KOMÁROM, NÁDOR UTCA 12.

**Mezőgazdasági gépek,
varrógép, kerékpár,**

ezek alkatrészeinek legolcsóbb beszerzési forrása

BESE és ALEXOVICS

KOMÁROM, KOSSUTH-TÉR 3. - TELEFON: 184.
(Hoffmann-ház)

ACKERMANN MÁRIA

EXPRESS

SZÁLLÍTÁSI VÁLLALATA

IRODA: Nádor-utca 4. sz. - Telefon 263.

LAKÁS: Királypüspök-utca 52. sz. - Telefon: 189.

Ha Komáromba jön,

feltétlenül látogassa meg a Felvidék

legnagyobb
és legolcsóbb

CIKTA

cipő és
harisnya
áruházát

Baross-u. 2.

Külön
lábápolási
osztály.

SCHWARTZ FÜLÖP

Női kabát, férfi-, fiú- és gyermek-
ruhakereskedés • Állandó nagy
raktár és választék. Olcsó árak

Ó-Komárom, Baross utca 10 sz.

Ha Komáromba jön és jól akar étkezni, keresse fel a

TURUL

szállodát és éttermet,

ahol kitűnő konyhával, uradalmi fajborok-
kal és esténként cigányzenével várják és
komfortos szobákat talál. • Saját garage!

TELEFON: 187.

EMKE

SZÁLLODA - ÉTTEREM
ÉS KÁVÉHÁZ

K O M Á R O M

Ferenc József rakpart 5. sz.

Modern, kényelmes berendezésű szobák,
elsőrangú konyha, menü-rendszer. Kitűnő
magyar borok. A kávéházban hangulatos
cigányzene. - Árnyas kerthelyiség.

Tulajdonos: özv. GYÖRFFY LAJOSNÉ

TELEFON: 128.

Benzin ☉ Autogarage ☉ Olaj

Dosztál Gyula

Komárom, Vármegye-u. 18. Tel. 177.

Autók, traktorok és gépek javítása, hengeresizolás, vas-
szerkezetek, vas-, acél- és fémportalók, mérlegek javí-
tása és hitelesítése, villanyszerelés, akkumulátorok javí-
tása és töltése. Autogén- és villamoshegesztés

DKW, BMW autók, DKW, Ardie, Tornax, Horex
motorok körzetképvisellete. Schell service!

CZIKE IRMA

kozmetikai intézete
KOMÁROM, KOSSUTH-TÉR 43.

Arcápolás • Arcmasszázs
Saját gyártmányú, biztos hatású krémek!

RÉV-KOMÁROMI HENGERMALOM

VÁROSI IRODÁJA: BAROSS UTCA 6. SZ.

LISZT, TERMÉNY

kicsiben és nagybani vétele és eladása.

TELEFON: 74-93.

Ifj. Füßy Kálmán

a Magyar Petroleum Ipar Rt. komáromi lerakata
Komárom, Baross-utca 6. - Telefon 267.

Kallós Manó vegyészeti gyáranak,
Steyr-Austro-Daimler-Puch művek
Viktoria gyártmányu motorkerékpár-
jainak képviselője és az Elemi
Általános Biztosító r. t. főügynöksége.

Saját készítésű csallóközi különlegességek.

Finom hentesárak, sonkák, hizlalt
marha-, sertés- és borjúhús,
zsír nagyban és kicsiben

SZÉLES LÁSZLÓ

KOMÁROM, JÓKAI UTCA 3. • TELEFON: 92.

WEISZ TESTVÉREK

FÜSZER-, CSEMEGE- ÉS FESTÉKKERESKEDÉSE

Előzékeny figyelmes kiszolgálás

Szolid árak!

Kossuth-tér 49.

KOMÁROM

Telefon 54.

Látogassuk a *TURUL*

FILMSZINHÁZ

válogatott műsorú előadásait.

TURUL FILMSZINHÁZ
KOMÁROM (Déli oldal)

Igazgató: Melkovics Mihály.

TELEFON: 470.

Igmándi keserűvíz-ből

elég 3 ujjnyi

Jó ezt tudni minden étvágytalannak!

FIEDLER JÁNOS LENIPARI RT. KOMÁROM

TELEFONSZÁM: KOMÁROM 481.

Eladási iroda: Budapest V., Nádor-u. 34.

Fióktelepek: Csurgó (Somogy megye),

Barbaes (Sopron megye).

Páctelep: Tany (Komárom megye).

Előállít len- és kócfonalat, különféle cérnákat, faárukat,
továbbá fehérít és fest fonalakat és cérnákat.

Nagy választék

női, férfi szövetekben és vászonárúkbán

KELLNER GYULA és FIA

divatházában,

KOMÁROM, Baross-utca.

SZABOTT ÁRAK!

Könyvfelfektetés

Mérlegkészítés

Díjtan felvilágosítás levélileg is

SPIELBERGER BÉLA, KOMÁROM

Halász-utca 4. - Telefonszám 200.

FERHÉTZ JÓZSEF örököse

PINTÉR MIKSÁNE

VASKERESKEDÉSE

Épület- és bútorkészítés. — Zománc edény,
rúdvas és mindennemű vasáruk a legjutá-
nyosabb árakon kaphatók.

KOMÁROM, Ferenc József-rakpart 11. sz.

Somorjai

fűszer és csemege

Klapka-tér 9. Telefon 215

MARTH

uri és hölgyfodrász

KOMÁROM

Megye-utca 16. sz.

Ha Komáromba érkezik, keresse fel

özv. Horváth Istvánné

Ferenc József-rakpart 9. szám alatti

szálloda és éttermét.

ahol elsőrendű kényelmes otthonra fog találni.

Kitűnő konyha! - Olcsó árak! - Naponta zene!

Kerthelyiség. - Hivatásos utazóknak árengedmény!

LAKY NÁNDOR

URI-, NŐI DIVATÁRU, FÉRFIKALAP
ÉS EGYENRUHÁZATI SZAKÜZLET

KOMÁROM, NÁDOR-UTCA 15. SZÁM

(A Bencés székházzal szemben.)

Kincs Mór Fia Komárom

Üveg és porcellán nagykeres-

kedés. Porcellánfestészeti telep.

Modern képkeretezés.

Tűzálló jénai üvegek lerakata. Telefonszám: 315

FEKETE LAJOSNÉ

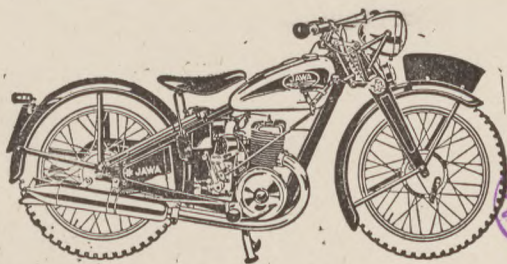
MŰSZAKI VÁLLALATA

KOMÁROM, Klapka-tér 2.

Gépjárművek elektromos, gyújtó, világító és jelzőberendezésének javítása. - Bosch, Scintilla, Marelli, Siemens, Lucas berendezések. — Jawa motorkerékpár lerakat és javítóműhely, valamint új kerékpár raktár és ezek javító műhelye.

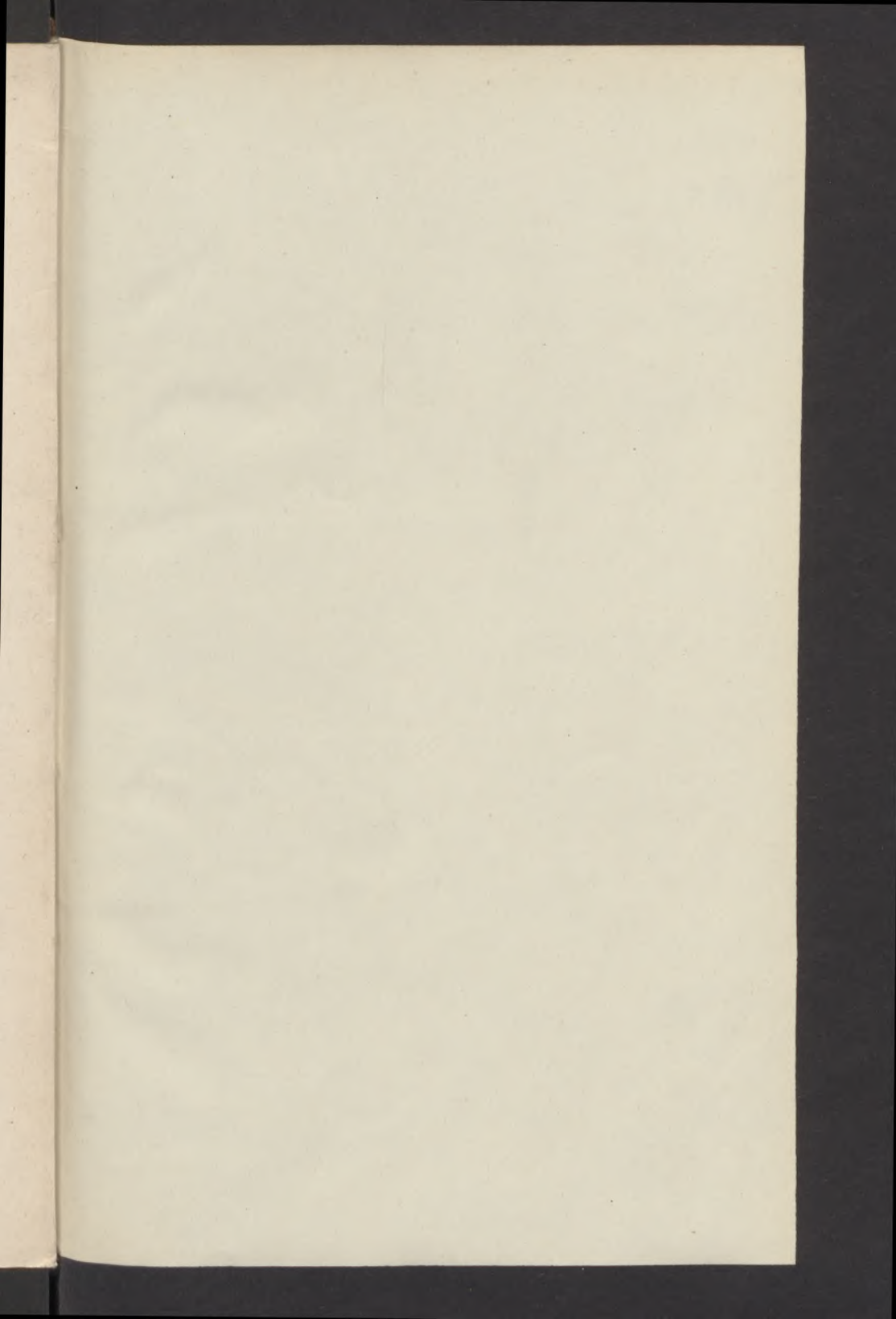
Bosch Róbert kft. akkumulátor service.

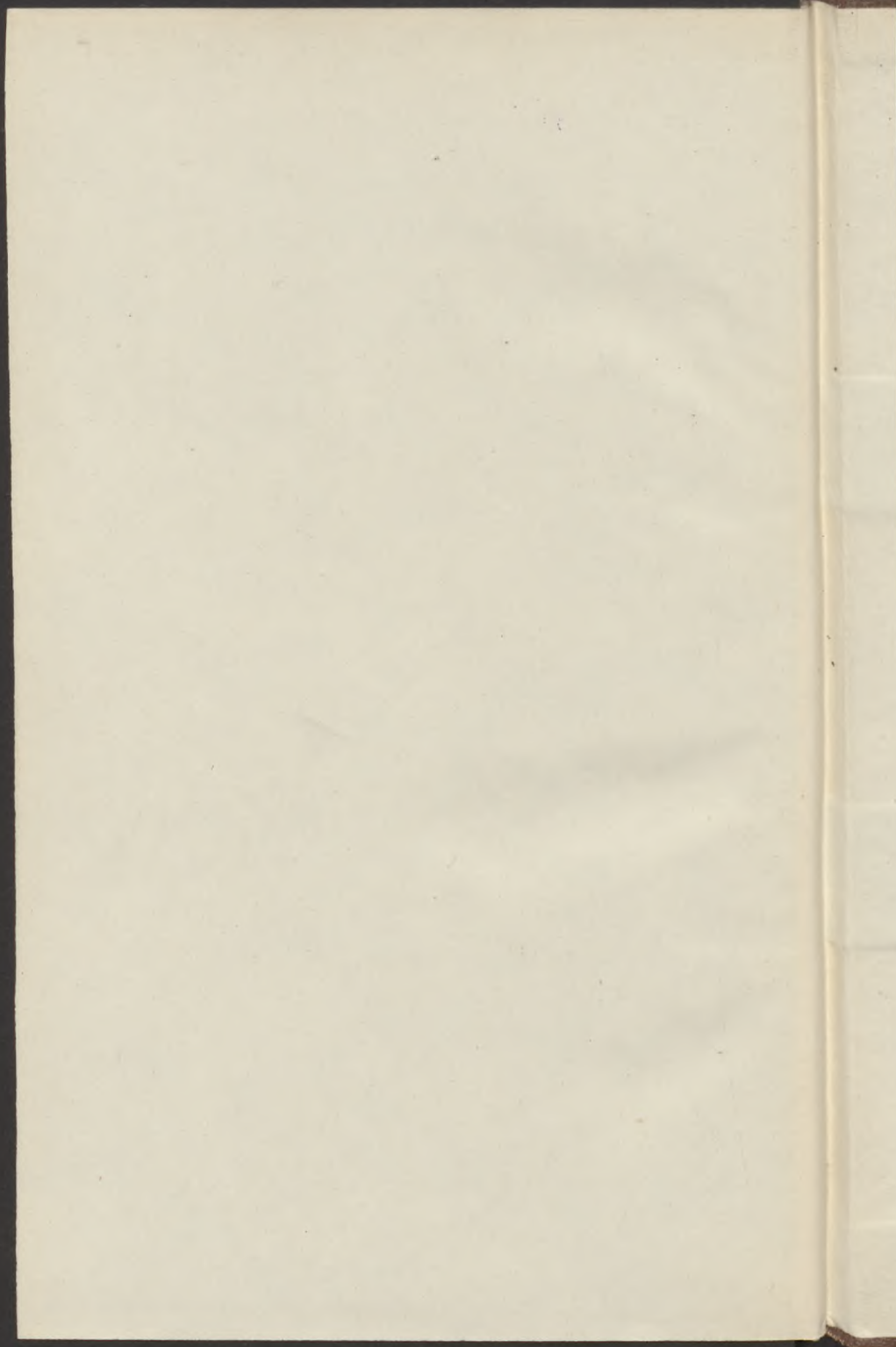

Eredeti alkatrészek minden tipushoz.

|||
—
„UNIO”
nyomda- és könyvkiadó szövetkezet
Komárom 1941-365
—
|||

A kiadásért felelős: Mettesich Kálmán.

1941 OKT. - 7.

